

ПУТУ

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МАГАЗИН

ГОЛОВНА РЕДАКЦІЯ:

Вс. Царинник (Чарнецький) — гол. редактор, С. Шадківська, М. Христюк.
Gabelsbergerstr. 3, Augsburg, Western Germany.

АМЕРИКАНСЬКА РЕДАКЦІЯ:

В. Царинник, А. Орел.
3604 N. Lawrence St. Phila, 40, Pa., U.S.A.

КАНАДІЙСЬКА РЕДАКЦІЯ:

Ол. Гай-Головко,
137 Westgate, Winnipeg, Man., Canada.

АНГЛІЙСЬКА РЕДАКЦІЯ:

А. Бондаренко, Р. Кравчук,
78 Kensington Park Road, London W. 11, England.

Представники видавництва ПУ-ГУ

США І КАНАДА:

Victor Carynyuk, 3604 N. Lawrence St., Philadelphia 40, Pa., U.S.A.

АНГЛІЯ:

Ukrainian Booksellers & Publishers, 49 Linden Gardens, Notting Hill Gate England.

Andrij Bondarenko,

78, Kensington, Park Road, London, W. 11, England

АВСТРАЛІЯ:

Fokshan Library & Book Suply, 1 Barwon St., Glenroy, W. 9. Vic., Australia.

ФРАНЦІЯ:

Serge Lewitcki, 6 Impasse Langlois, Paris 18e, France.

БЕЛЬГІЯ:

Mr. Stachij Ihnat, Esneux, Belgique.

ВЕНЕСУЕЛЯ:

Zapolenko Serhij, San Rafel a Toro Calle el Carmen, Nr. 27/1, Caracas, Venezuela.

АРГЕНТИНА:

Editorial Mykola Denysiuk, Curapaligue 790 Buenos Aires, Republica Argentina.

БРАЗИЛІЯ:

Petruk Wasyl, Correio V. Prudente, Vila Bella Rua Mimosa Nr. 11, Sao Paulo, Brasilien.

ПАРАГВАЙ:

Mr. Anton Kuszczynskyj, Casilla de Correo 60, Encarnation, Paraguay.

З М І С Т

Різдвяні містерії в Україні, М. Троян	стор. 3
Марш молодости, фрагменти з роману, В. Бендер, Англія	13
Дипломат на Святому Престолі	8
Утеча, Ол. Гай-Головко	9
Сантиментальна подорож у країну мого дитинства	11
Марш молодости, фрагменти з роману В. Бендер, Англія	13
Невеличка галлянтна пригода В. Іберцверх	16
Гордість українського Парижу, Л. Полтава, Париж	17
Президент серед українського громадянства	19
Доля академіка С. О. Єфремова, М. Татусь, Німеччина	21
Дівчинка з сірниками, новозрічна казка	22
Срібний ювілей Владики Кир Івана	29
Чому ми стомлюємось?	29
Новини техніки	31
Чи Ви добрий партнер у подружжі? Тест	32
Не робім себе гіршими, ніж ми є	33
Усмішки. Шаховий куток	34
На обкладинці: «Зі звздою», малюнок Ол. Бистрякова	

З ЦИМ ЧИСЛОМ ЗАКІНЧУЄТЬСЯ ПІВРІЧНА ПЕРЕДПЛАТА. ШАНОВНИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ, ЩО ОДЕРЖУЮТЬ НАШ МАГАЗИН ПОЧИНАЮЧИ З Ч. 1 І ВНЕСЛИ ПІВРІЧНУ ПЕРЕДПЛАТУ, ПРОСИМО ВЧАСНО ПОНОВИТИ ПЕРЕДПЛАТУ НА НАСТУПНИЙ ПЕРІОД.
ВИДАВНИЦТВО ПУ-ГУ

ВИДАВНИЦТВО ПУ-ГУ ПОШУКУЄ КОЛЬПОРТЕРІВ У ВСІХ КРАЇНАХ УКРАЇНСЬКОГО ПОСЕЛЕННЯ, ЗОКРЕМА У ТИХ МІСЦЕВОСТЯХ, ДЕ ЩЕ НЕМАЄ ПРОДАЖУ ПУ-ГУ.

Умови передплати ПУ-ГУ

	піврічна	річна	окреме число
Австралія, фунти	1:02:00	2:00:00	0:04:00
Австрія, шіл.	40	80	7
Англія, фунти	0:16:00	1:10:00	0:03:00
Аргентина, пезо	28	50	5
Бельгія, б. фр.	100	190	18
Бразилія, крз.	55	110	10
Венесуеля, бол.	8,—	15,—	1,50
Голяндія, гульд.	8,—	15,—	1,50
Німеччина, марок	7,—	14,—	1,25
Парагвай, гварані	54,—	100,—	9,—
США, Канада, долари	2,50	4,50	0,45
Франція, Туніс, фр. фр.	800	1500	140
Швеція, корони	10,—	20,—	1,80

Гроші на передплату ПУ-ГУ та за книжки приймають представники Видавництва. З США, Канади та інших країн, де немає валютних обмежень, передплату можна висилати поштовими переказами безпосередньо на адресу В-ва: The magazine PU-HU, Gabelsbergerstr. 3, Augsburg, Western Germany.

Wsewolod Carynyuk, Editor and Publisher.
PU-HU, the ukrainian national magazine, published monthly.
Augsburg, Gabelsbergerstr. 3, W. Germany.

Нова радість стала...

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ І НОВИМ РОКОМ

Поздоровляємо українців у всіх частинах і країнах світу, українські громадські й політичні організації, наших передплатників, читачів, працівників кравчих редакцій, представників і кольпортерів та бажаємо радісних свят на чужині й щасливого завершення великого походу за Визволення України

Редакція і видавництво „ПУ-ГУ“.

Різдвяні містерії в Україні

У дні Народження Христа, коли кожний українець за межами батьківщини лине думкою до Рідного Краю, де колись так радісно й урочисто відзначались ці свята, коли на святочні Богослужби сновнені вірники церкви були прикрашені вертепами з зображенням Новонародженої Божественної Дитини, коли линув урочистий спів колядок і молодь ходила по селах з освітленою зіздуоу, коли майже в кожному мешканні спалахувала ра-

дісними вогниками святкова, яскраво прибрана ялинка, виникають спогади и думки про те, як давно з такою урочистю відзначає це свято український нарід, як почали складатись Різдвяні вірші, творилися релігійні драми й містерії, уряджувались шкільні та вертепні вистави на Україні, що з них вертеп дожив і до наших днів.

Час створення перших віршів Різдвяної тематики, що започаткували й драматичне письменство, сягають аж до XVI століття. Буй-

ний розвиток віршування, обумовлений викладанням поетики (ars ransendi versus) в єзуїтських та православних школах на Україні був нерозривно зв'язаний з такимже процесом на Заході

Релігійний характер тих віршів визначав велику побожність українського народу. Склалися релігійні пісні, канти, псалми, християнські легенди. Різні визначні свята в Київській колегії — тоді найвищій науковій інституції на Україні — ставали

Різдвяні містерії...

приводом для складання віршів, які пізніше ширилися в народі. З ними студенти — спудеї, бурсаки ходили по будинках багатих дідичів, міщан, урядників і, здоровлячи їх з Різдвяним Святом, у вигляді привітання деклямували ці вірші, за що діставали подарунки.

Своєю формою вірші ці були здебільшого силабічними з точно визначеним числом складів, їх високий стиль і піднесена мова мали підкреслювати величність Різдвяного Свята. Але згодом цих приписів стали все менш дотримуватись. Весела вдача, бадьора життєрадісність школярської молоді — авторів і декламаторів тих творів почали вносити навіть у вірші поважного релігійного змісту в яких славили Різдво Христове, багато юнацького гумору і буйної бурсацької веселости. Вони висвітлювали релігійні теми з своєрідним властивим їм гумором, жартами, поступово українізували місце дії й персонажів, вводили туди рідну мову, що різнилася від архаїчно-книжної мови викладів в Академії, насичували яскравим національним кольоритом, деталями з народнього життя й по-

бу, не забували при тому інколи й поскаржитись на свою бурсацьку долю.

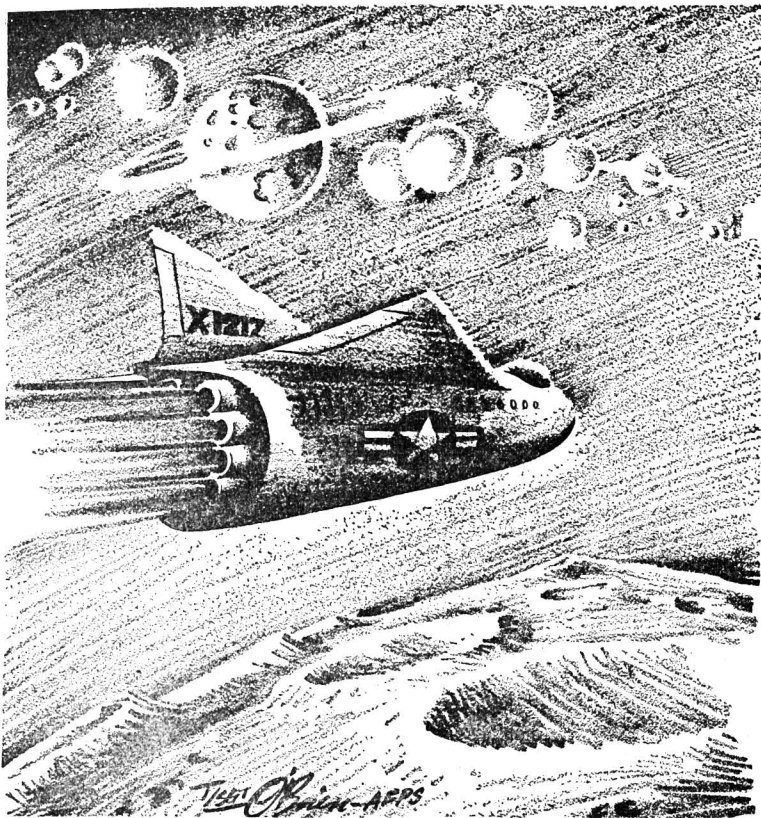
Володимир Радзикович у своєму підручнику української літератури наводить такий зразок, що описує гріх Адама й Єви в одному з тогочасних Різдвяних віршів:

... Зайшов із іншого чорт краю,
Адама в гості попросив;
А цей кликнув його до раю
Та й яблука із ним вкусив.
Очнувся на другий день — аж ли-
хо:

Адам питає Єви тихо:
«А з ким я вчора так гуляв?»
«Не знаю, що були за гості.
Але у нас чогось нема.
Ой буде-ж нам, старий, по хлості,
Не викупимось з сороба.
Бо вже мені погане снилось:
Вуж укусив, аж кров текла;
І щось за мною чудне гонилось,
Я ледве — ледве утекла».
Адам задумавсь, ліг в куточку,
Прийшов Господь, його збудив
Та й каже: «Де-ж ти дів сороч-
ку?»

«Я, Тату, вчора загубив.»
«Неправду кажеш ти, небоже!
Я знаю, де вже ви були!»
«Прости мені і Єві, Боже,

(Продовження на стор. 5)

Колумби майбутнього

До наших читачів

ПУ-ГУ вступає в новий 1955 рік, другий рік після відновлення видання.

За короткий час ПУ-ГУ знов став популярним масовим і загально визнаним органом. Ми сердечно дякуємо всім нашим читачам і прихильникам за зрозуміння й підтримку нашої ідеї — створення українського загально-національного незалежного магазину.

У новому 1955 році перед нами нові завдання: ще більше наблизити ПУ-ГУ до потреб і інтересів читачів, поглибити зміст й поліпшити літературну форму, збільшити розмір, а найголовніше — забезпечити регулярну і вчасну приставку ПУ-ГУ до наших читачів у всіх країнах світу.

Щоб виконати ці поважні завдання потрібна ще більш напружена праця наших співробітників і підтримка та допомога наших читачів.

Видання ілюстрованого магазину вимагає дуже поважних коштів і в умовах великих віддалів та розпоршення наших читачів на просторах Європи, Америки — Північної й Південної та Австралії ці кошти після розпродажу, зрозуміло, дуже поволі повертаються до видавництва. У світовій історії магазинів ПУ-ГУ, мабуть, перший, що розв'язує разом з українською спільнотою вільного світу ці складні завдання.

Вступаючи в новий 1955 рік, ми закликаємо усіх наших читачів посилити підтримку ПУ-ГУ. У першу чергу ми звертаємося до тих читачів, які досі купували ПУ-ГУ і запрошуємо стати нашими передплатниками. Цим Ви істотно допоможете у дальшій розбудові і поліпшенню ПУ-ГУ. Ми кличемо:

Посильте передплату на ПУ-ГУ!
Популяризуйте ПУ-ГУ й придруйте нових передплатників серед Ваших друзів і знайомих!

У кожне число ПУ-ГУ, що йде у продаж в ЗДА і Канаді та в інших країнах, ми вкладаємо конверти з адресою видавництва для пересилання передплати готівкою, або чеками (можна приватними). У тих країнах, де існують валютні обмеження, передплату просимо пересилати поштовими переказами нашим представникам або міжнародними поштовими купонами безпосередньо видавництву.

У новому 1955 році ми повинні зробити новий поважний крок уперед на шляху розбудови нашого незалежного магазину.

Редакція і Видавництво ПУ-ГУ

Різдвяні містерії...

(Продовження зі стор. 4)

Бо ми сорочку пропили...»
«Пішов-же вон, Адаме, з раю,
Об'ївся яблук, аж сопеш!
Це так ти доглядаєш гаю?
Без попиту, що хоч і рвеш!
І ти іди, небого, прясти!
Адам тебе щоб наглядав!
А щоб не сміла яблук красти,
Адаму я нагайку дав»...

Цілком очевидно, що постаті Адама й Єви наділені багатьма рисами бурсаків, які любили, ховаючись від ока шкільного проводу, не додержувати суворих навчальних приписів і спіймані на цьому, всяляко намагалися виправдатись та несли покуту, гірко нарікаючи на свою долю.

Винесені студентами поза мури шкіл і колегій вірші стали предметом зацікавлення ширших мас народу, за складання їх взялися й представники інших шарів населення, вносячи до своїх творів ще більше подробиць з народнього життя й побуту.

Характеристична особливість Різдвяних віршів, здебільшого анонімних, полягала в тому, що їх склали всі ті бурсаки, школярі, бакаляри, дяки, які своїм гумором, модерним поданням старих Біблійних тем проклали шлях живій українській мові, утворювали путь українському відродженню, речником якого виступили.

Різдвяна драма

Слідом за віршами розвинулось на Україні й драматичне письменство, що також дало твори Різдвяної тематики для шкільної релігійної драми. Повстання релігійної драми було зумовлене потребами церкви боротися з різними поганськими виставами, що ширили в народі зіпсуття правів і аморальність. Боротьба провадилась тими самими засобами — в формі вистав. Церковні обряди, як наприклад, ходи, релігійні процесії послужили для створення релігійних драматичних вистав. Матеріалом послужили насамперед Різдвяні тексти. В церкві будували ясла, перед ними священники читали для народу відповідні тексти з Євангелія, приймаючи на себе ролі поодиноких Біблійних постатей.

Спочатку ці Різдвяні драми виконувалися в самій церкві, піз-

ніше, коли в процесі розвитку почали вони поповнюватися різними додатками, комічними сценками, жартами й дотепами вже не з церковного, а зі світського життя, їх усунули з церков і тоді місцем їх виконання стали майдани коло церков, цвинтарі, ярмарки.

Всі форми релігійної драми згодом прийняла шкільна драма, яка знайшла на Україні широке розповсюдження в езуїтських, а далі в православних школах. Найстаршу згадку про ці вистави містить послання Івана Вишенського до стариці Домінікії, в якому він дорікав, що українці замість працювати для церкви, «тільки комедії строять та грають».

ННайдавнішу драму Різдвяної Христове вважають твором тематики «Комедія на Різдво Дмитра Тупталенка. Цей монументальний твір складений з антипрологу, прологу, 18-тьох сцен та епілогу, має дійовими особами багато алегоричних і символічних постатей: Золотий вік, Життя, Доля, Спокій, Надія, Покора, Людська, натура, Любов, Радість, Ласкавість та їх антиподи: Залізний вік, Смерть, Недоля, Війна, Злоба, Плач, Лютість, Гнів, Ненависть, Заздрість. Фабула драми включає сцени пророкування про Народження Спасителя, появу Янгола, поклін пастухів, поклін царів, гнів Ірода, винищення немовлят, смерть Ірода. Одною з найяскравіших сцен є епізод з пастухами, які виведені типовими українськими народніми посталями з характерними рисами вдачі, поведінки й мови.

...Тиха ніч. Пастух Борис доглядає овець і чекає двох інших чабанів Аврама й Атоню, що пішли до Вифлеему по харчі. Здивований довгою відсутністю він їде їх шукати. Тимчасом вони повертаються і зупиняються в дорозі, вражені чудовим неземним співом. Аврам вважає, що це пісня дітей, Атоня твердить, що то щебечуть пташки. Раптом з'являється осяяний небесним світлом Янгол і провіщає про Народження Спасителя та кличе їх іти поклонитись Йому.

Так само викладач поезики в Київській Академії Митрофан Довгалевський написав у 1736 році Різдвяну драму «Коміческое дійствие» з доданням до неї п'ятьох інтермедій. Крізь релігійний

зміст твору виразно проглядають умови тогочасного національного життя, сваволя польських магнатів, їх знуцання з українських селян. Автор стає в обороні поневоленого селянства. Образи персонажів яскраві, дотеп правдивий і щирий мова народня, чиста й жива.

Зберіглася ще «Інтермедія на Різдво» з рукопису гуцинського дяка Івана Даниловича 1771 року.

Вертепна драма

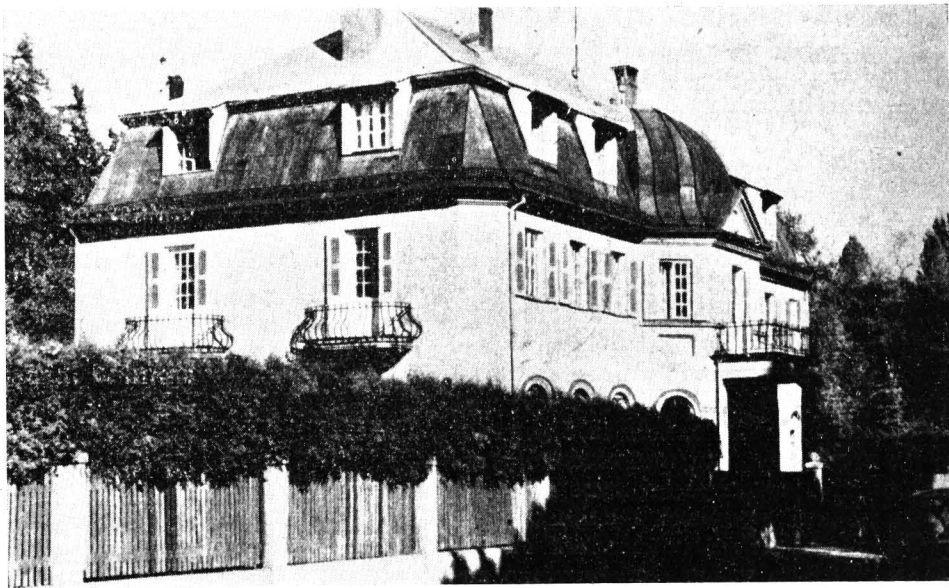
Велике поширення на Україні мала й вертепна драма, своєрідна форма маріонеткового театру. Дія відбувалася у вертепі, тоб-то в дерев'яній скриньці, що мала вигляд хати, переділеної на два поверхи, а виконавцями були ляльки, що їх урухомлювала людина за вертепом, яка й говорила за них відповідні слова, змінюючи інтонацію залежно від того, кому вона за ходом дії належала.

Вертепна драма, що зародилася у Західній Європі у висліді об'єднання Різдвяної драми з п'єсою маріонеткового театру, з'явилася на Україні у XVII столітті і була широко спопуляризована мандрівними дяками й пиворізами. Вертеп мав обмежений репертуар, одну лише п'єсу, що звалася «вертепна дія», яка згодом розбилася на безліч різноманітних варіантів. В основі вистави був усе-ж один твір — містерія Різдвяної тематики з додаванням інтермедійного дивертисменту.

Вертепна драма складалася завжди з двох частин — релігійної та інтермедійної. На горішньому поверсі вертепу, що зображував Вифлеєм, відбувалася релігійна частина.

Перша сцена зображувала Пречисту Діву Марію з Новонародженим Сином. Праворуч Неї — Йосиф, ліворуч — звірята. Паламар розповідає про Народження Спасителя. З'являються два Янголи. Один з них будить пастухів і кличе їх іти в отари і принести Христові в дарунок ягня та, діставши у Богородиці дозвіл заспівати, колядують. В іншій сцені три царі розмовляють з Іродом, а далі рушають поклонитись Спасителеві. Іродові вояки хваля-

(Докінчення на стор. 27)

На фото: Будинок на вулиці Шенберг

у Мюнхені, осідок європейського представництва ЗУАДК-у знають широкі кола залишених та втікачів. Сюди прибувають найновіші втікачі із-за Залізної застави, які у відділі ЮСЕП-у одержують повну опіку. ЮСЕП допомагає також усім колишнім радянським громадянам, які поділені на категорії, що підлягають різним формам допомоги. ЮСЕП, зокрема, плачує усім радянським громадянам кошти переїзду за океан, тим що прибули після 1. 1. 1945 подає широкую всебічну матеріальну допомогу.
 Фото Л. Клепов.

Практичне здійснення широкого задуму допомоги українським утікачам УКК 1944 року передав першому виконавчому директору д-ру Володимирові Галанові, який і до сьогодні веде цю справу. Яка широка й складна діяльність!.. «Отже своя організація і свої фонди», говорить д-р Галан. І він це здійснює. 1.577.549 дол. здобув ЗУАДК для допомоги українській еміграції.
 На фото: Д-р. Володимир Галан промовляє на зустрічі з представниками українських громадських організацій у Мюнхені в листопаді, 1954.
 Фото: Л. Клепов.

НА СЛУЖБІ

Ще тоді, коли на просторах України точилася боротьба чужих ворожих сил і мільйони українських людей опинилися перед небезпечною втратою життя, за океаном американські українці готували їм моральну й матеріальну допомогу.

Яка широка акція була тоді задумана, можна зрозуміти зі стислих слів голови ЗУАДК-у Д-ра Луки Мищуги на нараді Дирекційної Ради у вересні 1954 р.:

«Дня 22 січня 1944 року зродилася думка зорганізувати одну велику не-політичну гуманітарно - допомогову установу для несення допомоги нашим братам в Європі, що потерпіли у другій світовій війні, а зокрема приблизно МІЛЬЙОНОВІ українських вигнанців-скитальців, бездомних і безпомічних жертв війни і безоглядного переслідування чужих наїздників».

Старт у майбутнє! 40.000 українських утікачів за допомогою ЗУАДК-у, цієї організації людей доброї волі, цієї організації людей доброї волі, знайшли місця нового поселення в різних країнах вільного світу. ЗУАДК далі провадить широкую допомогову акцію у переселенні українців з Європи за океан.

На фото: Українські втікачі відлітають з Мюнхену до США.

Ще один дружній потиск руки, ще одна усмішка і «Мадам Україна» відлітає до Америки. Пані Олена Лотоцька, член ексекютиви ЗУАДК'у, видатна діячка організованого життя жінок в ЗДА, після міжнародного жіночого з'їзду в Гельсінкі, де вона брала участь як член делегації американських жінок і своїми виступами здобула собі хвилюючу назву «Мадам Україна», відвідала скупчення ук аїнців у Європі та відбула ряд нарад з представниками українських залишенців.

На фото: Пані Олена Лотоцька на мюнхенському аеродромі.

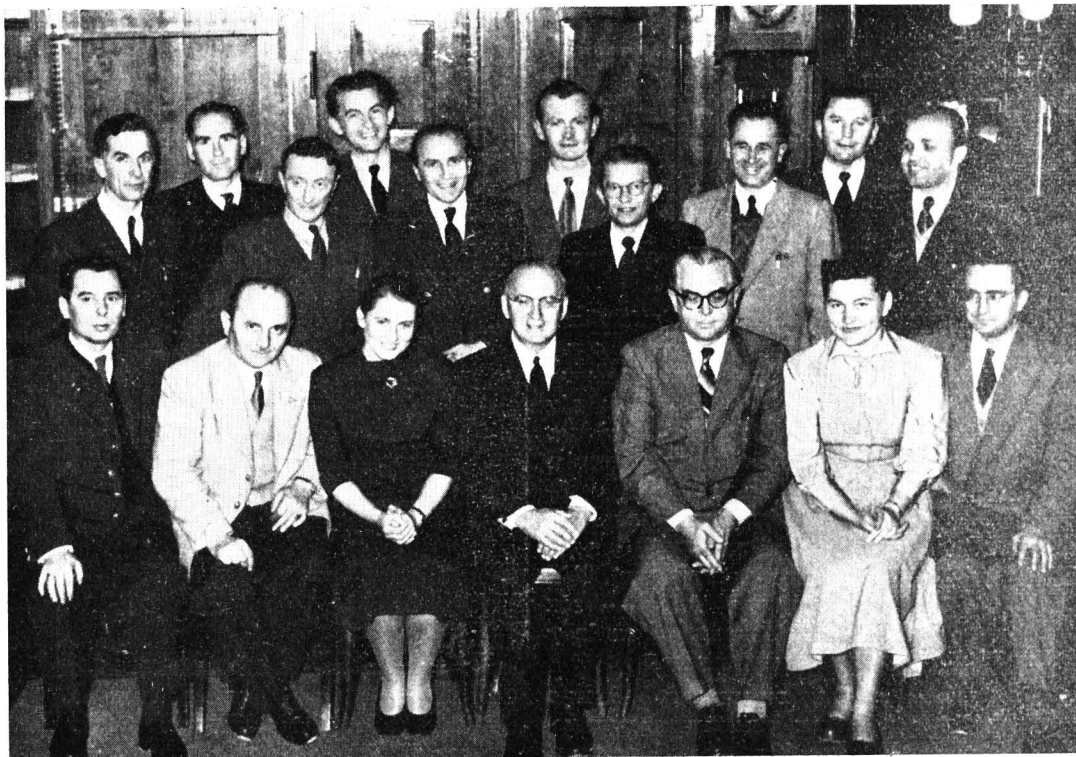
УКРАЇНІ

З погляду десятирічної перспективи ця допомогова організація виросла у велику гуманітарну українську акцію, що має далекосяжні наслідки.

Широка переселенча акція ЗУАДК'у зберегла десятки тисяч українських втікачів і уможливила їм людське життя в країнах нового поселення.

Але ще не всі українці втікачі влаштовані, раз-у-раз приходять з-за Залізної завіси нові люди, боротьба триває далі. «Наші завдання йдуть так далеко, як наш рідний край, — читаємо у звіті останніх нарад Дирекційної Ради — бо віримо, що ЗУАДК-ові призначено повести акцію Суспільної служби у власній незалежній державі».

З'їзд працівників європейського представництва ЗУАДК'у з нагоди відвідин др. В. Галана в листопаді 1954 року у Мюнхені. З'їзд опрацював основні питання переселення і правової оборони та матеріальної допомоги залишенцям у Європі. На фото, з ліва на право, сидять: Ів. Жила (Австрія), Р. Голіян (Франція), п-ні О. Штайнер, др. В. Галан, дир. М. Радик, п-ні І. Мартинець, М. Антохій (Бельгія); стоять: Ф. Кулицький (Австрія), о. П. Дубицький, Т. Васкан, Р. Гаецький, В. Маруняк, Л. Чудовський (Австрія), Д. Миськів, В. Максимович, Я. Маковецький, М. Рудко,

«Сьогодні ЗУАДК — це вже велика українська установа навіть у міжнародному масштабі. Це український загальний здобуток, це видатна загальна позиція в українському доробку», говорить європейський директор Михайло Радик. Так, діяльність європейського директора широка своїм масштабом, вона сягає між Філядельфією, Женевою, Бонном, Берліном та іншими центрами Європи. Європейський директор обороняє правне положення українських залишенців перед урядовими чинниками різних країн. Він працює у тісному контакті з Комісаром для біженців Об'єднаних Націй. Фото: Л. Клепов.

Дипломат на Святому Престолі

Пій XII — римський Папа нового типу.

Багато вирніх вважають його святым

Під час одного церковного свята наприкінці минулого року вулицями Риму проїжджала стара людина, яка не командує жадними дивізіями. Густим натовпом стояли люди у романтичних вузьких вулицях міста Цезаря, Августа, святого Петра, Гарібальді. Їхні захоплені вугуки стрясають мури стародавніх будівель. Жінки ридують, діти високо на плечах своїх батьків вимахують руками і вигукують разом з усіма: «Віва іль Папа! Віва іль Папа!»

Стара людина в кадильяку відговідає невимовно чарівною усмішкою своїх гостро висічених рис надхненного обличчя.

Інституція, що її очолює ця людина — історичний символ західньої культури. Один з його попередників зупинив непереможний похід Аттілі. Інший проголосив перший хрестовий похід проти ісламу. Ще інший проклав шлях Лютерові, ще один був бранцем Наполеона.

Натовп, що так захоплено вигукує «іль Папа», вітає цим не лише інституцію, не лише віру, але також цього мужа. Євгеніо Пачеллі, якого світ уже 15 років знає як Пія XII є Папа нового типу.

Він людина світу, бо він більше бачив світ і краще його знає, ніж усі інші Папи знали перед ним. Він людина свого часу: він послуговується його технікою (Ватикан має власну радіостанцію й електричну) і знає його соціальні потреби (він дозволив читати меси після обіду, щоб більше робітників могли їх слухати). Він є людина дійсності. Тому — він є одним з духовних провідників у боротьбі проти комунізму.

Його слова знаходять більше уваги поза його власною церквою, ніж це було будь-коли раніше.

Йосип Сталін (у Тегерані): «Скільки, власне, дивізій має Папа?»

Пій XII (пізніше до Черчіля): «Скажіть, будь-ласка, моему синові Йосипові, що мої дивізії він побачить ще на небі.»

Не зважаючи на провалля, що розділяє католиків і протестантів, одні й другі знають, що вони всі мають спільно боронити спільні цінності проти комуністичного ворога.

Цей вирішально важливий, але часто неясно усвідомлюваний факт, не менш ніж вага його особистості, привертає увагу до Пія

Папа Пій XII замурує Святу Брану у соборі Святого Петра.

XII, і люди з усіх кінців світу мають бажання персонально з ним зустрітися. Він приймає відвідувачів з усіх країн і націй, усіх соціальних груп і всіх віровизнань: і італійських гірників, і французьких селян, і індійських мандрівних проповідників, і баптистських духівників.

Відвідувачі. Є кілька форм, авдієнцій, що їх уділяє Папа Пій XII: приватні авдієнції для видатних людей, зокрема для невеликих груп від 6 до 12 осіб; баціяmano (дослівно поцілунок руки) авдієнції для 20 до 100 відвідувачів. Загальні авдієнції для тисяч (інколи вони відбуваються в Соборі Св. Петра). 1952 року Папа прийняв біля 400 тисяч людей. У святий Рік 1950 зі своїми масовими авдієнціями на Площі Св. Петра було бл. 3 мільйонів.

На малих прийняттях Папа Пій XII звичайно виголошує промови приблизно протягом 15 хвилин і після того вступає в розмови з окремими відвідувачами. Він легко переходить з однієї мови на другу (італійська, англійська, французька, німецька, еспанська, португальська мови). Він має гідну подиву пам'ять і великі знання до дрібниць тих країн, з яких походять його відвідувачі. Він цілком концентрується на кожному відвідувачі, навіть коли він розмовляє з ним декілька хвилин. Рідко буває, щоб хтось залишився без глибокого внутрішнього зворушення, покидаючи Ватикан.

Дитинство. Євгеніо Марія Джузеппе Джованні Пачеллі народився 1876 року. Родина Пачеллі вже два століття служить Святому Престолові. Його батько був головою Папської адвокатської камери. Євгеніо, стриманий, серетазний юнак, ще змалку відчув

(Продовження на стор. 28)

У Т Е Ч А

Щоб жить — ні в кого права не питаюсь.
Щоб жить — я всі кайдани розірву.

П. Тичина

Греби сміліше — і пливи, пливи!
Повір: незнане щось у невідому пору
Тебе зустрине радісним — живи!

О. Теліга

Я вирішив лейтенанта Мороза вбити. Це рішення сталося відразу, коли після передвечірної муштри він наказав мені не виходити на нічну прикордонну варту й з'явитися ввечері до нього в канцелярію.

Усе було ясно. Я не сумнівався, що він знає про плян моєї втечі до західного Берліну, який я мав здійснити цієї ночі під час своєї варті. Про цей захований від усіх плян, що здійсненням його я хотів розірвати всі кайдани й кинутись у вир до млости прибавливого вільного життя. Тому мене хапали чорти, що хтось із нашого підрозділу викрив мене й поспішив донести лейтенантові Морозові.

Як я не хвилювався, але факт був фактом. Лейтенант Мороз безперечно зняв мене з нічної варті й викликав до себе, щоб потайки вкинути до полкового спецвідділу. Так командування робило з запідозреними військовими. Тож бо я мусів лейтенанта Мороза якнайшвидше усунути з своєї дороги, поки звістка про плян моєї втечі не поширилася в нашому підрозділі й не дійшла до вищої інстанції, і кинутися напролом до своєї мети.

З цією думкою я пішов вечеряти а потім повернувся до своєї кімнати. Мого косоокого співмешканця сержанта Сабурова в кімнаті не було. Тому в одну мить ув одній моїй кишені опинився фінський ніж, а в другій — револьвер. Я надумав заатакувати свого ворога револьвером і після цього тихо застромити ножа.

З першими сутінками я зайшов до канцелярії. У просторій кімнаті з задрапованими вікнами горіло яскраве світло. Лейтенант Мороз писав за дубовим столом, пригладжуючи долонею свого розвихореного чуба. Моя присутність не викликала в нього ніякої уваги. Він поскрипував пером, неначе був у кімнаті сам. Ця навмисно підкреслювана байдужість, звичайно, була на гру з моїми нервами, і я глузливо відрапортував:

— Сержант Байдак з'явився з вашого наказу!
Він поволі опустил з чола руку й підвів голову.

— Поверніть, сержанте, в дверях ключ! — сказав він ледве чутно, але в його голосі я відчув залізну твердість.

Я вилаявся й повів рукою до своєї кишені. Лейтенант Мороз вихопив з-під паперів револьвера.
— Байдаче! Поверніть ключ і не залищайтеся до своєї кишені.

Мліючи від злості, я виконав його волю.

— Тепер сберніться, не подобається вам це!

— Ви — каналія!

— Я знаю. Сідайте.

— Дякую.

— Значить, ви задумали змитися до буржуазного Берліну?

— А якого дідька сидітиму тут.

— Піти на вірну смерть?

— Не грайте дурня! Ви добре знаєте, що моя смерть на кордоні була б визволенням від нашого смердючого життя. Але смерть — смертю. Під час своєї втечі я також міг здобути людське життя.

— Ха-ха-ха!

— Зачиніть свою коробку й натискайте на собачку!

Лейтенант Мороз дмухнув у дуло револьвера й засміявся.

— Устигнемо. Спочатку розкажіть як ви відважилися зрадити батьківщині?

— Йіжебо ви забавний паяц. Вона така мені батьківщина як і вам. А може ваш батько має вищу невільничу рангу. Такий же колгоспний торбар. І ви теж. Але різниця між вами, що він душою людина, а ви раб. Та ще й — перевертень-раб. Тому я вас ненавиджу й дуже жалію, що ви швидше схопилися за револьвера.

Лейтенант Мороз весело всміхнувся.

— Що ж тепер?

— Радію, що більш не бачитиму такої гидоти. Тому не намагайтеся кинути мене лягавим на поживу. Кінчайте тут — і до побачення. Або я закінчу з вами. Чого втелюцivся?

Лейтенант Мороз збив із свого чола чуба й пильно глянув на мене примруженими очима. Я поволі підвівся й почав до нього відступати, як осліплений гнівом звір до свого смеотельного во-рога. Підсуваючись ближче, я помітив як роз'яс-нилося в нього обличчя й укрилося лагідною, май-же дитячою усмішкою. Нараз він поклав револь-вер на стілі, відійшовши трохи, сів під стіною на канапі.

Я від зливування зупинився.

— Сідайте, земляче, біля мене. Не бійтесь. Мій револьвер на столі.

— Ви хочете, щоб кіт повірив собаці?

— А чому ж би ні? У мене в кишенях порож-ньо, ав ваших дещо є.

— Ви хочете взяти мене штучками?

— Ви фізично сильніші від мене.

Мені справді нічого не загрожувало, я сів.

— Якщо ви зробите підозрілий рух, то я зали-шу на вашій шії десять пальців.

— Не спотворюйте мене. Чи ви знаєте, як я дізнався про плян вашої втечі?

— Знаю!

— Нічого ви не знаєте. Я дізнався від сержанта Сабурова.

— Як? ...

— Він довідався про це й доніс мені сьогодні під час муштри.

— Він не міг довідатися!

Лейтенант Мороз з докором похитев головою.

— Ви проговорилися йому вві сні.

— Не вірю!

— Я також повірив цьому тільки після нашої розмови. Ви переконали мене, що ви справді мали намір змитися до західнього Берліну.

— Ви були впевнені в цьому, коли довідалися.

— Ні! Я тому розмовляв з вами за зачинени-ми дверима з револьвером.

Ці недомовлення почали перевертати в мене кишки.

— Говорить до ділька ясніше!

Лейтенант Мороз сперся на спинку канапи й поклав руки на коліна.

— Я перший дізнався про плян вашої втечі й викликав вас до себе, знаючи, що ви прийдете ме-не вбити. Для своєї безпеки, або з доручення спецвідділу. Я більше бив на друге...

— Що я агент спецвідділу?

— Так. Мене емведисти також запідозрили в намірі до втечі й хочуть ясности. Але з шумом, щоб відбити іншим охоту. Розумієте? Ніби оце в канцелярії я підбивав вас до втечі, а ви з обуре-ня всадили в мене кулю. Так як минулого тижня зробив сержант Белей з капітаном Бутенком.

— Я прийшов вас прибрати з власного бажання.

— З цього приводу я хочу з вами поговорити.

Сірі очі лейтенанта Мороза заіскрилися, сталевим блиском.

— Всупереч вам не хочу вмирати, бо не знаю, що таке вільне життя. Тому сьогодні вночі вті-катимо разом з вами.

— Чудово. — Які ваші пропозиції?

Він лукаво всміхнувся.

— А які ви маєте шанси на тім боці?

— Як усі втікачі.

— Нас не видадуть?

— Цього не страшуся. Я маю докладні інформа-ції, на які можна цілком покластися. Тепер сло-во за вами.

Лейтенант Мороз задумався. Нараз його облич-чя вкрилося радістю, як у людини, яка розгадала загадку.

— Це ми зробимо під час виконання наших службових обов'язків.

— Ог-го!

— Аджеж. Під час перевірки прикордонних кулеметних гнізд і постів.

— А де перебігти?

— Напроти 23 кулеметної вежі.

— Чи не біля гранітного будинку, де щоначі з того боку перетинають дріт?

— Безумовно!

— Це найбезпечніше місце, — сказав я.

— Ви так думаєте?

— Я не раз думаю про це місце и вибрав його сам.

Лейтенант Мороз глянув на мене.

— А про що ви думаєте ще?

— Що я йтиму з вами поруч з правого боку на віддалі одного метра й весь час триматиму спря-мовану на вас свою фінку.

— Ви не зіхали з глузду?

— Ні!

— Не згоджується?

— Звичайно, згоджуюся.

***

Ми причепили по дві гранати, взяли по фін-ці й вийшли надвір. Лейтенант Мороз спу-стив з ланцюга пса-людолова Пірата. Величезний сірий звір на radoщах заскавулів і кинувся ву-лицею до кордону. Я йшов з лейтенантом Моро-зом на умовленій дистанції із спрямованою в його бік фінкою. Повз нас сюди-туди проходили чер-воноармійці, випростовувалися перед нами й ко-зирали.

Незабаром ми почали підходити до прикордон-ної лінії. Десь за сто кроків заскреготали куле-мети й залунав моторошний людський крик. Пі-рат сердито загарчав і кинувся в темряву. Лей-тенант Мороз спинив його, і ми поволі стали на-ближатися до неспокійного місця.

Тимчасом постріли вшухли. Перед нами на-стовбурчився будинок, який був замаскованою кулеметною вежею. Ще мить, і ми виразно по-бачили драбину, що вела до чорної діри під да-хом. У цій дірі заворушилися людські постаті. Це було 22 кулеметне гніздо.

—Шумить ліс! — назвав лейтенант Мороз па-ролю.

— Падає листя! — відповів командир кулемет-ного гнізда.

— Як у вас?

—Нічого особливго, крім убитого ковбойсько-го агента!

— Молодці, ребята!

— Служимо партії й державі!

Лейтенант Мороз іронічно засміявся й покли-кав пса. Ми прямували вулицею, від якої можна було докинути палицею до Потсдамерпляцу. До нас у темряву звідти лилися яскраві вогні й ко-тився шум людського вільного життя. Так ми пі-
(Закінчення на стор. 20)

Сантиментальна подорож у країну мого дитинства і чим вона закінчилась...

С. Сімон — французький журналіст розповідає про свою подорож до Москви й Калуги.

Пересічний росіянин задоволений своєю долею і вважає, що завтра цілий світ буде комуністичний.

Роботи комуністичної доктрини, які забули, що вони людські істоти.

Увечері першого дня мого приїзду до містечка, де я провів дитинство, я сидів у кутку ідальні советського готелю. Перед 33-ма роками саме тут я тремтів від голоду й холоду. Це був, власне, той будинок, де колись мешкала моя бабуня. За цей час він перетворився на притулок для приїжджих.

Три чоловіки і одна жінка грають у доміно. Я помічаю, що двоє з них хочуть завести зі мною розмову. Вони одразу розпитують мене про Комедію Франсез, з

якою я прибув до Москви. Я наважуюся вже думати, що для них я така ж людина, як усі інші. Але вони раптом знов припиняють розмову.

Один із них, як я пізніше довідався, член комітету комуністичної партії з Калуги. Вже по його очах я помічаю, що присутність західного журналіста він сприймає як особисту образу.

Ще не знаючи хто він такий, я звертаюся до нього: «Погана погода сьогодні, сніг, холодно!»

Він кидає на мене такий недовірливий погляд що я виразно відчуваю його ненависть до мене. «Так.»

У Перемішлі немає цукру

Прибиральниця готелю виявляється досить балакучою. Вона нарікає, що в Перемішлі немає цукру: «Вже два місяці не бачили цукру.»

«Товариш» люто дивиться на неї: «Ні, у нас немає недостачі цукру, я вам повторюю: недостачі немає!» Але вона не розуміє, вона настоює на своєму.

Мені це втішно. Якщо я міг би щось говорити, то я сказав би «товаришеві», що цей діалог немає жодного значення, що я вже досконало знаю, що постачання харчовими продуктами недостатнє, що колгоспники масами приїжджають за 200 кілометрів до Москви щоб купити борошна, білого хліба, цукру, черевики, чи мило, і що все це промовляє про нестачу товарів і харчів більше, ніж нарікання прибиральниці. Але я перебуваю в СРСР і мені краще мовчати.

Ми закурюємо в коритарі (в ідальні палити суворо забороняється) і «товариш» кидає мені кілька слів: «Як довго думаєте Ви залишатися в Перемішлі?»

Це те ж саме питання, яке я ставлю сам собі, лише в іншій формі:

Як довго я зможу залишатися в Перемішлі?

Офіціантка питає мене вже третій раз, як мені смакують страви. Це єдина істота, яка, здається, не

У Москві, біля кремлівського муру. Ці люди вважають, що «завтра увесь світ буде комуністичний».

Сантиментальна подорож...

усвідомлює тої турботної дійсності, що я французький журналіст.

Чи я шпигун?

Я вже третій день тут і починаю звикати до тупої стіни недовір'я, що відгороджує мене від живого світу.

Я почуваю, що я тут небажаний зайда, що я «буржуй» і починаю питати вже сам себе, чи я бува не шпигун? За останні 48 годин мені це дали так відчутти, що я починаю сам в те вірити і влазити в шкіру тієї істоти, яку з мене хочуть робити.

Я починаю розуміти, що за мною стежать що моїм власним я ніхто не цікавиться, та що переді мною всюди зачиняються двері, що люди при зустрічі зі мною дивляться у бік. Я маю лише одне виправдання: я не знав, що я йду шпигувати, коли я прибув до СССР.

Дивне почуття провини для журналіста. Я мріяв, що зможу чесно вивчати умови життя малого містечка російської провінції, де я жив перед 33-ма роками. Я сподівався, що мені допоможуть, облегшать простежити розвиток Перемішля за час великої більшовицької революції.

Роботи доктрини

Замість того я почуваю себе раз-у-раз поставленим перед страшною ділемою. Три тижні тому я прибув сюди, «щоб краще зрозуміти».

Але моя настанова починає хитатися і я поволі здаю перед цією тупістю мислення. Я символічно полонений малого містечка, яке старанно оплутує мене павутинням підозрінь, незрозуміння і ворожості. Мешканці Перемішля стали роботами надмірно роздутої доктрини і до певної міри забули, що вони людські істоти. Почування як ніжність, довір'я, свобода існують тут лише для внутрішнього вжитку. Цими почуттями можна займатися лише інколи, але не можна їх виявляти, тим паче перед чужинцем...

Я ніколи не знав, що журналістика в СССР майже покривається з поняттям шпигунства.

В погоні за споминами

Насупного ранку я знов іду слідами споминів.

Літня дама з поштового віконця дала мені адресу приятельки, яка колись знала нашу родину і пригадує мос ім'я. Сподіваюсь, що моя недискретність не матиме прикрих наслідків для старенької, але я в цьому не зовсім певний. Я, людина Заходу, після 3 тижнів, які я перебуваю в СССР, ще не можу розібратися на тому, що тут дозволено, а що не дозволено. Де закінчується «конструктивна критика» і де починаються «контрреволюційні маневри»? Де знаходяться межі між ввічливістю і підступністю? Щоб в цьому розібратися, треба мабуть простудіювати діалектичний матеріалізм.

Проте я зауважив, що комуністи найчистішої води, які оточили мене цією карантинною, не зовсім дотепні, б з усіх розмов, які я мав у Перемішлі, можна зробити той висновок, що пересічний росіянин задоволений своєю долею. Він не потребує розв'язувати ніяких проблем сумління; йому немає чого багато думати; він знає, що цей недосконалий сьогоднішній світ лише перехідний етап до комуністичного світу завтра. Праця для нього біологічний закон, і я бажав би усім капіталістичним державам, щоб вони мали таких совісних, таких педантичних громадян, які з такою відданістю виконують свої громадські обов'язки.

Ця нова людина не думає так як ми думаємо: один шофер таксі був надто здивований, коли довідався, що у Франції не потрібно дозволу на виїзд за кордон: «Ну, а що ж тоді, коли мільйон французів захочуть покинути ваш край?»

Коли я йому відповів, що ніхто не зміг би цьому перешкодити, як щоб стався такий випадок, що ми надто високо цінімо ідивідуальну свободу, щоб прив'язати людей до галер, відповів він мені з докірливим поглядом: «У нас, в СССР маємо ми інші поняття про обов'язки громадянина!»

Цього дня я остаточно зрозумів, що комунізм цілком змінив

сіру субстанцію мозгів своїх адептів і що кожна, навіть найщиріша, спроба зрозуміти цю країну мусить закінчитися поразкою для кожної людини, що не є марксистом.

В гостях у російській родині

Протягом трьох тижнів я двічі відвідав російську родину і цим побив рекорд серед журналістів, які відвідували СССР. Зрозуміло: я зайшов один, без провідника, до людей, які на мене не чекали. Перший раз це було в Москві. Тепер я звітую про свої другі відвідини однієї російської родини, цей раз в Перемішлі.

Мене ввічливо прийняли, запросили сісти, подали чай. Подружжя живе з двома дорослими доньками в одній кімнаті, де стоять, лише залізні ліжка, круглий стіл, плетені стільці та дві шафи. На стіні літографія зимового краєвиду і портрет Сталіна. До помешкання належить маленька кухня з великою плитою, яка займає дві третини кухні. Ці люди платять власникові невеличкого будинку 100 рублів на місяць. Коли б вони мешкали в державному будинку (а державі належать всі великі гарні будинки міста), вони платили б за таке приміщення 10 рублів.

Коли ми обговорили спільні спомини, я захотів довідатися, як живе советська родина: Голова родини інженер (агроном), його заробітня платня 1200 рублів, дружина працює три години денно в дитячому садку і заробляє кілька сот карбованців. Старша донька також агроном і її зарплатня виносить 850 рублів, молодша донька закінчує десятилітку.

2500 рублів вистачають щоб забезпечити утримання родини, в цьому відношенні вони не потребують турбуватися. Але треба сказати, що лише заробіток кількох членів родини укупі може забезпечити життя. Не можна уявити собі родину — тим паче з дітьми, яка могла би жити на зарплату лише самого голови родини. У 90% випадках працює дружина, а дітей віддають до державних дитячих садків та будинків за невеличку плату. Коли родина недостатньо заробляє, мають знижку в оплаті за дітей.

(Продовження на стор. 24)

МАРШ МОЛОДОСТІ

ФРАГМЕНТИ З РОМАНУ

Влетівши галопом на сільський майдан, вершник рвучко стяг вудила, і кінь став, як вкопаний, тяжко скрапуючи з ніздрів піну, що спадала на землю білими згустками. Двоє вояків порівнялись з вершником і підвели свої цікаві очі назустріч його допитливому поглядіві.

— Спеціальна сотня? — спитав вершник і ледь помітно піднявся на стременах.

Обидва вояки потакуюче кивнули головами.

— Можете показати мені квартиру сотника Сіроштана? — рішучим голосом домогався незнайомий.

Вояки поглянули один на одного, перемнувшись з ноги на ногу і з добру хвилину не відповідали нічого.

— Питаю вас, — відділяючи конжне слово, процидив вершник, — де живе сотник Сіроштан?

— Та певно ж, тут, в селі... бовкнув байдуже один з вояків. — А ти хто такий?

— Герман Герінг! — випалив сердито вершник і вже хотів здавити коня острогами. Та в цю хвилину вояк схопив коня за вуздечку, і кінь злякано підвівся диба разом з висячим вояком. Вершник згубив рівновагу і гупнувся горілиць на дорогу. Вояк підвів до виваленого незнайомця вгамованого коня і передаючи йому поводи, тим же байдужим голосом сказав:

— Коли питають тебе, хто ти, то не валяй дурня, а відповідай по-людському. Зрозумів?

Незнайомий дістав з бокової кишені якись папери і, подаючи їх хлопцям, смірніше промовив:

Хорунжий Чиговський! Зі штабу полку!..

Хлопці інстинктивно вдарили закаблуками і хвацько засалютували. Хорунжий сховав папери в кишеню, відповів на вояцьку почесність і легко скочив у сідло. Притиснув коня острогами і погнав вулицею. Вояки провели його очима до рогу, опісля витягли кисети і задиміли останнім сортом вмираючого райху.

***

— По всьому видно, що ти колись мав безнадійний роман... Деклямуєш, як поет, — обізвався Грицюк.

— Роман? — перепитав Аркадій. — Це не був роман... Це було тотальне калічення мого серця...

— Ой лишенько, — трошки повеселіла Надя. — Аж так зле?

— Це було так зле, що з мого серця лишилася сама шмата...

— Ану розкажи, — нав'язалась Надя. — Розкажи щонебудь, поки хорунжий вернеться...

— Можу розказати, — згодився Карий. — Лише зачекайте хвилину...

Він підійшов до серба, схилився над ним і тепло, братським голосом, сказав:

— Братку, знайди в своїй кишені хоч півцигарки... Здається, вже вік не куриш...

Серб дістав з кишені пачку німецьких цигарок і, подавши їх Аркадію, порадив:

— Закури й роздай решту своїм друзям...

— Живи сто літ, — кинув, замість подяки, Аркадій і повернувся до гурту. Роздав цигарки стрільцям. Йому подали вогонь, і, припаливши цигарку, він немов би похопився й кинув пригадкою:

— Хлопці, курити лише в рукав...

Опісля жадібно затягнувся димом, немов би наслідував моряка з «Таємничого острова», і раптово опустився на коліна. Впав на спину і випростався на траві.

— Сп'янів, — ледь чутно вимовив. Їйбогу, п'яний... Що за чудовий настрій! І враз перехотілося їсти... Ага, здається, я обіцяв розказати, як я заледве не похоронив свого серця...

— Починай уже, — хтось кинув нетерпляче.

— Так, це була досить печальна історія... Історія неймовірна, але клянусь, що все, що отут почуєте, є кусником з моєї власної біографії...

— Ми віримо, — запевнив його один з стрільців.

— Так от, — почав Аркадій. — Закохався я одного разу в Емму Цесарську. Знаєте ж її? Заслужена артистка республіки! Але вичерпні інформації пізніше. Словом, «вторився» я в неї, як то кажуть, по самі підощви. Було мені тоді десь років 16, а їй, мабуть, 25... Вона була славною кіноакторкою, і ні Орлова, ні Тарасова, ні Ужвій, ні М'яникова не були їй рівнею. Вродлива, поставна, з оксамитним голосом і повна життя. Якось я потрапив на сеанс її фільму «Тихий Дон» і став зачарований нею, як казковий богатир царівною. Я просто по-тваринному заздрив її партнеру, красуневі Абрикосову, який за сценарієм зводив її з розуму. Сім днів демонструвався цей фільм, і сім днів я не ходив до школи. Підряд висиджував по три—чотири сеанси, і Емма Цесарська полонила всю мою хлоп'ячу уяву. Наповнила її собою, витиснула з голови Жюльє Верна й Вальтера Скотта... Заступила собою дівчат по класі, і перестав я писати їм традиційні любовні запис-

Марш молодости

ки. Історія, хемія, тригонометрія — все розплилося перед образом чарівниці з екрану, тієї незрівняної жінки, тієї богині з далекої студії... Ніщо не лізло до моєї голови. Це безвиглядне кохання розчавило мою ментальність і з примірного школяра я зробився останнім «депегешником». До батьків приходили вчителі, бідкалися разом над моїм незрозумілим для них перевтіленням, але справи в школі від того не поліпшувалися. Емма Цесарська й надалі сліпила мій зір. Довгими вечорами я komponував для неї листи, признаючись їй у великому коханні. І коли одного разу я отримав від неї відповідь, я ледве не помер на розрив серця. З радості... Відповідь її була дуже сірою. Вона дякувала за мою любов, але твердила, що в моєму віці це річ тимчасова, так би мовити, ілюзійна, яка з роками розвіється, і спомин про неї не раз викликатиме в мені щирий сміх. Натомість радила приділяти більше уваги книжкам і сподівалася, що я закінчу школу з похвальною грамотою. Одним словом, це була казка для першоклясника. Але її відповідь мене не зневірила. Навпаки, свідомість того, що це був лист від неї, Емми Цесарської, піддавала мені нових надій, запалювала мене ще більшим вогнем. Я перепадав на екзаменах, діставав нові шанси скласти іспити, але даремно. Ніякого толку з того не виходило. Я й надалі перепадав. Не знаю, як я опинився в 9-ій класі. Мабуть, був переведений із співчуття до мене вчителів. Помалу Емма Цесарська забулася. Я скінчив десятирічку і пішов до ВУЗ-у. Коли це одного дня приходять до нашого інституту двоє гостей, досить добре зібрані і з таким легеньким «дригом». Скликають збори. Ці збори нас дещо налякали, бо жодна дівчина не була впущена в залю. Хлопці кидали різні здогади, навіть ворожили черговий набір до якихось комсомольських батальйонів, але нікому і в голову не прийшло, що ці два гості були фільмовими агентами й прибули до інституту на вербовку добровольців до масових сцен. Сцен до фільму «Богдан Хмельницький», що мали бути накручені недалеко Одеси, на посіlostях Одеської кіностудії. Хлопці пожвавішали, почали поспішно записуватися, бо платня була дуже привабливою.

— Чи можна знати, хто бере участь у фільмі? — запитав якийсь студент.

— Певно, — відповів агент. — Перш за все, режисер товариш Юрченко. В ролі Хмельницького зайнятий артист ростовського театру драми Мордвінов, відомий вже вам з ролі цигана Юдка в фільмі «Останній табір». Коронного гетьмана Потоцького грає артист Потоцький. Дяка Гаврила — артист Жаров, полковника Богуна — артист Безик, Довбню — артист Андрейко, його батька — артист Дунайський, шинкарку — Емма Цесарська... Як почув я ім'я своєї улюбленої акторки, аж затрясся з радості. Дивлюся на вербовщиків, а в самого перед оч-

ма її образ. Ну, думаю собі, дочекався й я. Нарешті, думаю, подивлюся на свою богиню з п'яти кроків. Зрозуміло, що записався й я статистом. Істинна правда: брав участь в робленні «Богдана Хмельницького». І вірите, на прем'єру фільму в Одесі привів я своїх батьків і дуже нетерпеливився показати їм себе на екрані. Дарма. З усієї моєї «гри» на плівку попала лише одна нога, та й та мелькнула тисячною секунди, так що мама навіть і ноги не помітила. А тата ледве переконав, що то таки була моя власна нога. Довго не згоджувався, але таки подався. Ну, та це вже я відхилився від теми. Головне, що я побачив Емму Цесарську. Не вража тобі донька! Як примружить свої такі вогнисті очі, як засміється спокусливою усмішкою, так хоч падай на коліна і проси дозволу цілувати її ноги. Нема що горорити, страждав я непосильно. Де треба й не треба, крутось, було, біля неї, що вже й асистент режисера почав на мене косяками кидати. Та я не звертав уваги. Бувало, вирядюсь «жолнежом польським» і гасаю поміж декораціями. А одного разу підходить до мене асистент і каже:

— Слухайте, товаришу, ми не маємо сьогодні жодної сцени з польськими вояками. Хто вам сказав натягнути уніформу?

— Ніхто, — кажу, — це я так, звикаюся з «ролею»...

І хутчій до місця фільмування. Підходжу, а вони готуються до сцени в шинку. Недалеко, за гримірувальним столиком, сидить Емма і перед дзеркалом накокошує своє обличчя. Став я поза колоною і жадібно їм її очима. Просто, дивлюся не надивлюся. Коли чую, хтось торкає мене в плече. Повертаюся: Жаров, з вусами, з хрестом на грудях, справжній дяк. А він так ото моргнув розуміюче, кивнув головою в бік Емми і мішаниною мов до мене:

— Страждаєш, казак?

— Страждаю, — кажу. — Закохався безнадійно й не знаю, що робити...

— Да, — каже. — За нею не один сохне, як скошена стеблинка. Еті українці правильно подметілі: дай серцу волю, заведьот в неволю...

— Угу... — кажу. — Тільки вони цю приказку трошки не так вимовляють...

— Извінай, — каже, — братец, ещо не кумекаю как следует по-українські... Часто даже не панімаю текста па ролі, но проізношу правильно... Вот смотри, — і чисто по українськи: — Хлопці, хто з вас ніколи в своєму житті не пропивав штанів і сорочки, той хай підходить і молотить мое грішне тіло... Ну, как?

— Говорите, як справжній козарлюга, — похвалив я його.

— То-то, братец, — сказав він і пішов до режисера, лишивши мене самого проти вродливої Емми. Проїшло кілька днів. Зневірився я. Вже проклинав і агентів, і «Богдана Хмельницького», і

себе самого. Був уже забув за Емму, так на тобі, де не візьмись цей фільм. Але так далі не могло бути. Цим мукам я мусів придумати якийсь кінець. Повернувся я одного разу додому, викупався, виголився, причесався, прихорошився і став перед дзеркалом. Дивився отак з півгодини на себе, а тоді й кажу: «Далеко тобі, Аркадію, до Абрикосова, але порівняно з іншими парняга ти, можна сказати, орел, і з крихтою відваги ти міг би літати по-орлиному». Сказано — зроблено. На другий день сьорбнув я «сто грам» сорокаградусової для хоробрости і гайда до студії. Приходжу, а вони накручують сцену загибелі Гаврила. Дивлюсь, на східцях декоративного палацу сидить Емма, сама, уважно слідкує за грою Жарова. По її одежі зрозумів, що цього дня вона взагалі не брала участі в фільмуванні. Підкрався я до неї ззаду і тихо-тихо:

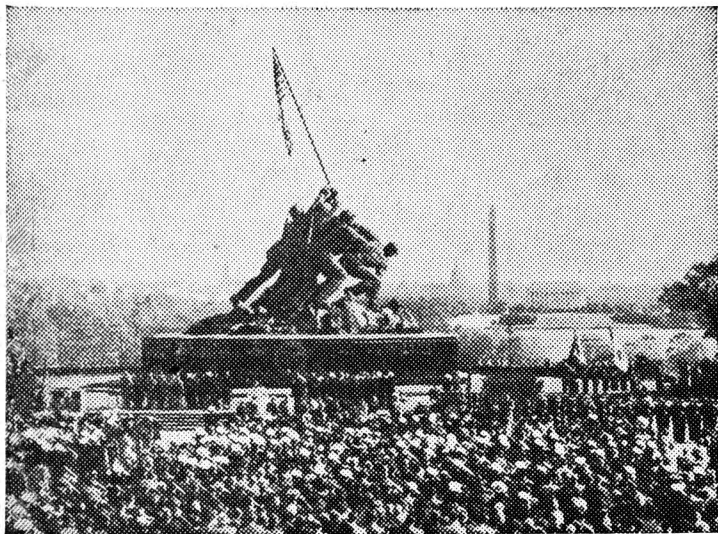
— Товаришко Цесарська, не могли б ви уділити мені кілька хвилин свого часу?

А вона повернулася лише головою, зміряла мене з ніг до голови, і то так штитно, що у мене аж в печінках похололо. Потім приємно посміхнулася і:

— Чи можу знати, чим саме можу вам прислужитися?

— Я все скажу, — заспішив я. — Лише не тут, бо мікрофони стоять близько.

— Цікаво, — примружила вона око званою мені манерою. Підвелася і сміло стала поруч мене, немов би знала мене з дитинства. Пішли ми подалі від апаратури. Вона не йде, а пливе. Відійшли ми геть від декорацій і зупинились.

Святочне відкриття пам'ятника на честь американських моряків. Цей, вагою в 100 тонн пам'ятник з бронзи був святочно відкритий нещодавно на березі річки Потомак у Вашингтоні. Пам'ятник, поставлений на честь загиблих у другій світовій війні, являє собою групу американських моряків, які після здобуття острова Іво Джіма у Тихому океані піднімають американський прапор на вершині гори Сурібачі. На задньому плані можна бачити Лінкольнів меморіал, Вашингтонський монумент і вершину Капітоля. Фото А. Д.

Марш молодости

— Я слухаю, — каже вона і мило-премило зиркає на мене.

— Товаришко Цесарська, — кажу, — чи ви не забули школяра з Одеси, що писав вам палкі листи?

Вона дивиться на мене так, ніби справді хоче переконатись, чи це дійсно я й відповідає:

— Ні, не забула. Так це ви? О, та ви вирости в справжнього Дон Жуана. Ах, ви вмієте писати листи! Я одержую тисячі листів щодня, але ваші найбільше мене вразили...

— Бо були писані серцем... — заявляю я трагічно.

— Стривайте... стривайте... Ви, здається, називаєтесь Аркадієм?

— Так...

— Чи ви й тепер так палко мене кохаєте, як тоді? — сміється вона, але мені не до сміху. Я ледве стримую ридання. Ридання від щастя й від безсилля. Ось вона, жінка моїх мрій. стоїть перелі мною, чаруюче мружить свої манливі очі, а я перед нею, як Хома, навіть не знаю, чим її зацікавити.

— Я хотів би вам дещо сказати, — почав я хвилюючись. — Давайте пройдемо навколо декорацій, навколо цього завтрішнього «побоевища»...

— Давайте, — згоджується вона.

Вийшли ми з нею в поле, оглядаємо декорації козацької минувшини, заглядаємо в рови, зупиняємось біля древнистих редутив.

— Емма... — раптом поставив я все на банк.

Вона здригнулася, бо, мабуть, не сподівалася від мене такого вияву фамільярности. Та я не переймався.

— Емма... — продовжую. — Я кохаю вас, я живу вами, я страждаю з безнадійности моїх бажань і мрій. Я плачу ночами, я чекаю ваших фільмів, як незрівняного щастя. Я знаю, що цим я не досягну нічого, але втихомирити свого серця я не можу. Я бачу, що ви й тепер байдуже посміхаєтесь і рівняєте мене до того юного школяра, що признався вам у безумному коханні... Той школяр відійшов, його більше немає, він виріс у молодого чоловіка, що знає багато більше про життя, що змінив багато своїх юних поривів, але в одному лишився впертим: жінку своїх мрій він забути не може... Емма...

Це була щира сповідь. Це говорило моє власне серце. Я був так розчулений, що тяжкі сльози, як живе срібло, спадали з моїх очей і не повірити правдивості мого страждання вона не могла. Сльози і щирість вислову зрушили її, і я помітив, що і на її очах також заблискали сльози. Не знаю, як воно сталося, але в наступну секунду мої долоні опинились на її плечах, і мені здавалося, що вона безвільно впала на мої груди. Кисті її рук поволі посунулися за мою спину, десь там сплітаючись в забутті.. Ніби на чийсь команду ми разом стули-

Марш молодости

ли свої очі, не пам'ятаючи нічого. Наші уста посковзнулися одні по одних кілька разів, немов би шукаючи за лінією найбільшого притягання, і враз сплелися в міцний вузол... Цей поцілунок я пронесу в пам'яті до кінця своїх днів. Це був палкий, затяжний поцілунок, як заслужена нагорода за мої попередні страждання. Це було миле, неповторне, коротке самозабуття. Коли ми прокинулись з цього хвиливого сну, ми ще горіли таємними вогнями. Я просто не міг повірити дійсності. Простий студент і заслужена артистка республіки в такій інтимній позі! Але це була правда. Реальність! І я дуже шкодував, що це не був сон. Бо після поцілунку Емма перестала бути для мене богинею. Вона стала звичайною жінкою, такою ж, як Клава, Люба, Галя й інші дівчата з мого факультету... Це була загибель моєї мрії. Це сталося дуже швидко, і моє серце,

тепер спорожнене й буденне, в мить виповнилося ненавистю до Емми. Вона помітила це і все зрозуміла. Вона знала, що в моїх очах вона стала тепер звичайною земною істотою.

— Я не мусіла допустити до цього, — ніби виправдуючись сказала вона. — Шкода втратити такого палкого поклонника, як ви, Аркадію, але, як бачите, я лише жінка і, як така, маю свої слабості.

І відійшла... Я довго дивився на її малючу поstatь, і коли вона зникла з мого зору, я міг ствердити в собі нове переродження. Вона залишила мене цілком іншою людиною. Тоді я поклявся сам собі, що ніщо, ніколи, ніде не змусить мене мріяти, бо кінець мрії — то трагедія...

Аркадій скінчив, але мовчанка стрільців, така тяжка, така вимовна, ще довго висіла над ними всіма, немов би всі вони тількищо пережили Аркадієве розчарування і ще були під його враженням.

В. Іберцверх

Невеличка галянтна пригода

Я причарував жінку! Ще буйно калатає серце від цієї пригоди, ще живчик б'ється, як в гарячці, але мушу вже записати історію цієї перемоги.

Прекрасне завдання, правдива суть нашого чоловічого існування: причарувати жінку. І це, — прошу Вас, — не так, як колись за старих часів, коли чарівний погляд коханої треба було вислужувати три роки. Ні, темпи, прошу, без довгих вступних промов, відразу: знайомство, коротка гра, перемога — й відступ. Справжнє бо щастя кохання лише там, де бажання й володіння, домагання й опанування йдуть поруч.

Було це так. Я сидів у трамваї. Просто проти неї. Це була молода жінка, що посідала всі чари своєї статі. Фігурка, як виточена, личко породисте, ніжкі тугі й елегантні водночас, грація в рухах, лукавство в погляді, — о, це була жінка, найповноцінніша з усіх, що будь-коли ошчасливили собою землю.

Та ще й до того модерна жінка, яка недовго зупиняється на прелюдії. Дівча нашого десятиріччя: метка, зухвала, смілива і — якщо серце вирішило — готова відразу на все.

Тільки що сів я — о, щасливий випадок! — проти неї, як наші погляди занурилися один в один і раптом спалахнула в нас обох (це ж не можна не відчувати) гаряча взаємна прихильність. Контакт був налагоджений та такий щирий, наче б то ми споконвіку були разом, наче б то доля призначила нас одне для одного. Ми знали лише: я і ти, ти та я... Хіба міг нас стримувати якийсь безглуздий сором? Око полуменіло до ока і признавалося: ти мені до вподоби! І вже вона простягла до мене руку, ні, ручку — ах, щось надзвичайно прекрасне! — і я стиснув її глибоко звору-

шений, і, наче під примусом якоїсь магічної сили, погладив пухнату, як персик, щічку цієї чарівної, гарної жінки. Ми забули все навколо. І така прекрасна і чиста була ця зустріч двох сердець, що ніхто з присутніх у вагоні не вбачав у нашій поведінці нічого незвичайного. Всі лише приязно посміхалися, зворушені всевладною силою цього кохання, коли, широко розкривши на мене свої сині очі, що світилися найвідданішим в світі чуттям, моя дівчина чарівним голосом радісно промовила: «Ти-и-и!» Не впало також жодного брутального слова й тоді, коли вона таким принадним рухом розкинула свої руки, що я аж затремтів від почуття глибокого щастя...

З тактовних міркувань я припиняю моє оповідання про цю пригоду. Це було переживання, відгуқ якого брентить в мені ще досі, хоч неблаганна дійсність швидко й суворо відірвала нас, двох закоханих, — одне від одного. Я мусів, бачите, неодмінно зійти на четвертій зупинці, щоб сплатити якийсь свій борг у фінансовій установі, в той час, як моя чарівна кохана їхала далі.

От таке життя...

Р. С. Чи не забув я згадати, що жінка, яку я так бурхливо причарував, була в розквіті найніжнішого віку. Та ні ж бо, я вже сказав, що це було дитя нашого десятиріччя. Йй було приблизно так... з півтора роки... «Я зриваю, о друже, троянди весною!» — сказав поет.

І ця маленька галянтна пригода не втратила ані крихітки своєї принадности і тоді, коли я, познайомившись незабаром з матір'ю цієї дитини, дізнався, що моя кохана... була хлопцем.

З німецької мови переклала Р. Курінна.

Місто палаців і мансард

ЛИСТИ З ПАРИЖУ

Леонід ПОЛТАВА

Гордість українського Парижу

Ми все ще на вежі Айфля. Окиньмо ще раз зором цю чудову панораму! Радісно й приємно дивитись на цю столицю, поетичний твір людини, коли говорити про архітектуру. Вважається, що архітекти — це поети каменю й металю. Лише раніше вони були більше поетами ніж тепер.

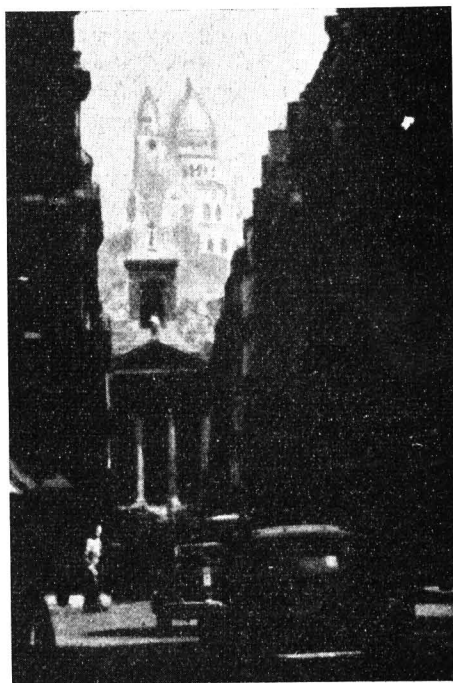
Тепер марно шукати мистецтва й краси в напрямку модерного району Нейї, де зводяться нові коробкуваті будови і в яких треба запластити принаймі мільйон франків за дві кімнати з кухнею і лазничкою.

Будинок паризької опери нагадує всі столичні опери, також і нашу київську. Паризька опера — велика клясична будова, оздоблена зовні чудовими скульптурами танцівниць праці Карпо. Її, цю найбільшу оперу в світі (11.000 мт. у квадраті площі) збудував 1861 року натхнений поет каменю Шарль Гарньє, бюст якого стоїть в одній з її заль... В цій опері у тридцятих роках славетний майстер балетного мистецтва Серж Ліфар (він же Сергій Лихвар, киянин), сучасна гордість французького мистецтва ставив такий популярний балет «Дніпро».

Неподалеку є друга опера, її сестра — так звана «Опера-комік». Назва «опера-комік», саме слово «комік» тут нічого не має спільного із комічним: в цій опері ставлять клясичні опери, як «Севільський цирульник», «Тоска», «Ловці перлів», «Кармен» та інші. Сьогодні там іде «Богема». Кілька років тому тут співав Міро Скаля. Його теплий із широким діапазоном голос і чудовий стиль свідчать, що він блискучий мистець італійського «бельканто».

Міро Скаля-Старицький співав Рудольфа, Фавста, Ігоря, Альваро... Довгий і химерний шлях

для кожного мистця до цієї світової слави опери. Ще довший і складніший він для співака з далекої України. Одначе, Міро Скаля, обдарований дзвінком голосом і працьовитістю подолав з тріумфом цей шлях. І не минуло й року, як часопис повідомив:

Париж. «Сакре Кьор», церква Святого Серця на Монмартрі.
Фото Ю. Сумик.

«Не можна краще заспівати Рудольфа, як це зробив тенор Міро Скаля. Його голос, звучання якого досягло досконалого блиску, сягає недосяжних висот». Або: «Досить імени Міро Скалі на афіші, щоб забезпечити успіх опери».

Тепер Міро Скаля співає в бельгійській Королівській Опері. Ми ще зустрінемося з Міро Скалею-Старицьким — гордістю українського Парижу. Нині увесь український Париж ним гордиться, але спочатку було інакше...

І як добре, що з висоти вежі Айфля не видно не тільки деталей вулиць, а й різників скоту і директорів містичних банків!

Йдучи повз вітрини...

Ніщо так не підносить, але й ніщо так не втомлює, як краса. Оглядини Парижу навіть з висоти 300-метрової вежі — приємна і важка праця. Я не знаю, на скільки кілометрів сягає незброєне око з висоти вежі. Але ми змогли бодай побіжно оглянути 80 квадратних кілометрів Парижу, а може й окинути зором ті 400 квадратних кілометрів, що їх займає столиця з департаментом Сени.

Ми втомлені мандрівкою. Час вертатися з цих блаженних і досить вітряних висот на землю, вірніше — на асфальт; внизу вже спалахують лихтарі й прожектори, горять тисячі реклам. Збирається на дощ. У Франції погода, як примхлива жінка, і метеорологічні передбачення треба майже розуміти навпаки.

Повільно опускається кабіна, затишна, тепла і... непевна, хоч тут не було ще аварій. Її призначення — висіти в повітрі. Цим вона нагадує... життя емігранта. Я найгостріше відчуваю своє становище саме в цій кабіні між землею і небом, байдуже, чи вона підіймається, чи опускається...

Вітрини горять, і палають білим світлом неонових ламп. Огляньмо їх, ідучи до затишного кафе (не до «кафе-шантану», як писав колись Сосюра). Бачиш, нам по-своєму щастить. Ось, у сяйві світла — праці світової слави вчених, твір українця, відомого фізика американського професора Сергія Тимошенка — «Опір матеріалів». Книга французькою мовою. Французи чутливі не тільки до чужих мистецьких творів; з зацікавлен-

ням і поспіхом вони перекладають з інших мов наукові праці з медицини, техніки тощо.

Між сотнями своїх сестер привертає уваги книжка «Magousia», — це переклад П. Ж. Сталь прегарного твору Марко Вовчок, зладжений у Парижі 1878 року. Дивна доля цього твору, зворушливої і можливо сьогодні вже трохи засентиментально написаної драми, оповіді про дівчинку, яка віддала своє життя для України. Марко Вовчок написала «Марусю» українською мовою, про що свідчить підзаголовок «переклад з малоросійського». Але оригінал, мабуть назавжди втрачено.

Гоголь і Марко Вовчок

В українській пресі можна зустрітися із твердженням, що Микола Гоголь своїм «Тарасом Бульбою» найбільше зробив для популяризування українського імені за кордоном. Але мені здається, що ніхто ще з українських письменників не прислужився в цім так, як Марко Вовчок «Марусею». Багато перекладів (у тім числі й на німецьку, англійську, італійську мови), безліч перевидань, вивчення твору у французьких школах; гарячі сльози, що їх пролив не один читач-чужинець над долею героїчної українки «цієї степової Жанни д'Арк», як писав часопис «Республік Франсез» у 1878 році, — ось доля й праця книги, оригінал якої загублено!

Марко Вовчок майже сім років перебувала в Парижі; це не вивчений період її життя і праці, коли не рахувати першого вкладу в цій ділянці — статті проф. І. Борщака: «Марко Вовчок та її зв'язки в Парижі». А варто було б детально той період дослідити. У Парижі письменниця написала біля десяти оповідань. В одному з її листів з 1864 року читаємо: «Я зустріла тут одного композитора, який з мого голосу поклав на музику 200 українських пісень»... Письменниця мала широкі й цікаві знайомства. Однак, нас і досі переважно цікавлять хмари, з яких не було і не буде дощу; не займаючись справді вартими уваги проблемами ми бачимо мікроскопічні «проблемки»; не знаючи

історії попередніх еміграцій, хоча б польської з часів першого поневолення Польщі — повторюємо їхні помилки взаємопожирання і забуваємо що Адам Міцкевич саме в Парижі створив «Пана Тадеуша»...

Лярус про козаків

На площі Кліші до 12 години ночі відчинена велика модерна книгарня, де можна придбати часописи і книги з усіх країн світу. Зайдім туди і, ніби купуючи, гляньмо на одно із останніх видань широковідомого французького словника Ляруса. Але... до Кліші — кілька кілометрів віддалі, а Лярус є мало не в кожній французькій родині, яка живе бо-дай трохи вище щоденних турбот. Експерименту ради, ми прохаємо словника в невеличкім кафе, де обслуговує гостей сам власник («на чай» обов'язково треба дати 10% помічникові, а не господареві). Господар — на наше і на своє здивування (що за дивні клієнти? їм ще й Ляруса треба!) — виносить з бічної кімнати товстий словник 1949 року. Гляньмо на гасло «козаки»:

«Козаки — племена слов'янського походження які створили на півдні Росії, в Туркестані й Сибіру військові колонії або станиці, поділені на групи, де на чолі кожної стоїть гетьман...» Досить читати! Досить! Зате є час і є нам чим поміркувати: у 20 віці, в столиці європейської культури, в столиці знань ось що ми, українські емігранти, знаходимо! Поміркуймо над цим не тільки удвох, в Авгсбурзі і в Парижі. Закличмо всіх емігрантів, наш науковий світ в першу чергу наше НТШ и нашу УВАН: панове, замало ми для України, а значить і для самих себе, працюємо!

Виставка молодих

Шоб побачити працю мистців і їх самих зовсім не обов'язково тут іти до галерії чи ательє: на вулицях, на площах, на легких мостах через Сену — всюди при гарній погоді ми побачимо його або її, заглиблених у себе, захоплених працею, залюблених у свою «натуру» — поетичні палаци і не менш поетичні старі будиночки й

мансарди. Монмартр, ще не так давно центр мистецького життя Парижу тепер помітно спорожнів; інша дільниця — Сан-Жермен — привабила до себе письменників, акторів, співаків і просто шукачів цікавої компанії. Однак, Монмартр має своїх прихильників, особливо ж між малярами.

Монмартр починається за величезним кіно Каумон-палас, найбільшому в Парижі. Властиво, існують три Монмартри: нічних клубів і кабаре, церкви Святого Серця і... богеми.

Від бульвару Кліші до бульвару Рошешуар рівною лінією простяглася стіна кафе, кабаре, дрібних театриків безліч кіно і... інше. Тут «життя» розпочинається по 10 годині вечора і самотній жінці тоді вже краще не ходити по тих залитих червоним світлом вулицях, а юнакові краще їх оминати.

Та трохи вгору — інший Монмартр, люблений мистцями: на гористій площі велично здіймається новозбудована церква Святого Серця, вірніше собор і гордо височіє над містом, скликаючи щонеділі до себе тисячі вірних. Собор Святого Серця — 100 мт. довжини, 50 мт. ширини, купол — 83 мт., а дзвінниця — 94 мт. височини, на ній — відомий дзвін «Савояр» (20.000 кг.). Здалеку собор голубом біліє у блакитному димку, що постійно висить над містом.

Кілька мистців, поставивши свої мольберти скраю пішоходу, захоплено працюють. Мужчини переважно з бородами (дуже молоді), дівчата-малярки — у штаних, часто з зачіскою «а ля сартризм» — довге недбайливо розчісане волосся, що спадає на плечі. Однак у мистецтві зовнішність не грає ролі, тим більш на Монмартрі. Це і є «третій Монмартр». Площа Тертр і вулички навколо — центр богемного життя. Мистці й актори, поети й танцюристки, декоратори, співачки... — вони й тепер почувують себе тут, «як вдома» хоча більшість із них, покірна моді, тягнеться до Сан-Жермен, до «Кафе де фльор», «Ди Маго» і «Мабійон'у».

Цього року вперше молодим мистцям Франції (як французам,

(Закінчення на стор. 23)

Президент серед українського громадянства

Президент УНР д-р Степан **Витвицький**, у супроводі члена Виконавчого Органу — керівника ресорту преси та інформації інж. Ф. Пігідо, відвідав більші зосередження еміграції в британській зоні Західньої Німеччини.

На головному двірці в Ганновері Президента зустріла численна делегація від ближчих таборів Бухгольц, Шуленбург та Ботфельд. Проф. П. Зайців-Абрамович привітав Президента від імени української громади згаданих таборів та висловив побажання здоров'я та успіхів у тяжкій і відповідаль-

ній його праці. Пані Раїса Ковальська іменем місцевого жіноцтва піднесла високому гостеві квіти.

У дальшій своїй подорожі Президент відвідав табори Августдорф, Діпгольц, Гайденав та Фалькенберг-Фішбек, де відбулися врочисті прийняття. Українська громадськість з захопленням вітала дорогого гостя.

Відповідаючи на привітання української громадськості, пан Президент докладно вияснявав обставини, за яких постала Українська Національна Рада, її завдання та діяльність у царині закордонної та

внутрішньої політики і закликав до єдності, до гуртування навколо Української Національної Ради. Він зазначив, що найнебезпечнішою зброєю проти нашого ворога є наша єдність.

На фотах ліворуч фрагменти з зустрічі Президента громадянством у таборі Діпгольц-Флугплац.

Вгорі: Президент у супроводі громадянства по дорозі до таборової церкви, у першому ряді зліва на право найстарший мешканець оселі П. Крамаренко, Президент, голова ради оселі І. Уманський, член Виконного Органу Ф. Пігідо і представник ЗУАДК В. Маруняк.

Внизу: представник наймолодших українських громадян оселі передає квіти Президентові прийняття у домівці оселі.

Культура нашого світу в числах

Нещодавно в Парижі вийшов у світ довідник Ради Об'єднаних Націй у Справах Виховання, Науки й Культури (ЮНЕСКО) під наголовком «факти й числа». Цей довідник подає ґрунтовні статистичні матеріали щодо розвитку й стану багатьох галузей культурного життя сучасного світу. Наступні відомості подаємо за цим довідником.

Радіо. Населення нашої планети нині користується з 230 мільйонів радіо-апаратів. Це становить пересічно 1 радіоапарат на кожні 10 осіб людности. Понад половину цих радіоапаратів стоять в помешканнях громадян Сполучених Штатів Америки, де припадає 2 особи на кожний апарат. З цієї кількості апаратів в США 25 мільйонів, або 10 частина всіх радіоапаратів світу, вбудовані в американські авта. У океані й на просторах Тихоокеанських островів, припадає по 5 осіб на один радіоапарат. В Європі на кожну тисячу мешканців нараховують 175 апаратів, в СРСР 75, в Південній Америці 40, в Азії (без СРСР) 12, у Африці 10. Пересічна для цілого світу виносить 95 апаратів на 1000 осіб.

Телевізія. Так само, як у розповсюдженні радіоапаратів, Сполучені Штати стоять на першому місці щодо поширення телевізії. У червні 1953 року кількість телевізійних апаратів у США виносило 25,1 мільйонів і щороку зростає на 40%. У Великобританії за той самий час нараховувалось всього 2,9 мільйонів телевізійних апаратів. Лише 20 країн з цілого світу на початку 1954 року мали регулярні телевізійні пересилання.

(Далі на звороті)

Картина з історією

Фільм. У розділі про фільм довідника визначається, що місто Гонконг з продукцією у 259 фільмів посідає третє місце серед фільмових продуцентів світу. Лише США з продукцією у 368 фільмів і Японія — 261 фільм стоять попереду. Четверте місце посідає Індія — 233 фільми, а п'яте Італія, з своїми 148 фільмами річної продукції. Цікаво відзначити, що англійці відвідують кіна найчастіше, порівнюючи до всіх інших народів світу. У Англії припадає пересічно на рік 26 відвідин кінотеатру на одну душу населення. За англійцями йдуть новозеландці. — 18 відвідин на рік.

Преса. Обіг щоденних газет по різних країнах світу коливається між 615 примірників на 1000 мешканців у Великобританії і аж до одного єдиного примірника газети на 1000 мешканців у деяких країнах Африки. Найбільші споживачі вісток американці, вони споживають щороку 77 фунтів друкованих вісток на особу. На другому місці стоять канадійці — 50, на третьому шведи 40 фунтів друкованих вісток на рік.

Аналіфабети. Жахливі числа неписьменности в сучасному світі. 45—55% населення нашої планети віком від 14 років не вміють ані читати, ані писати. У Африці неписьменність становить 75% населення континенту, а у Азії (без СРСР) 65%, у Південній Америці 40—50%. Найменша неписьменність серед населення Європи, 5—10% неписьменних (без СРСР), далі слідує Океанія 10—14% і Північна Америка 10—15% неписьменних.

Висока освіта. В галузі вищої освіти Сполучені Штати з 2,28 мільйонів студентів посідають перше місце

Між художниками нашого часу ледве чи знайдеться другий мистець, якого прихильники так цінили б, і при тому так критикували, як еспанець Пікасо, який живе у Франції. Ще в юнацькому віці він досконало опанував класичні форми. З того часу за все своє довге життя він стільки експериментував, що, зрозуміло багато людей думають, наче своїх сучасників він вважає за дурнів. У всякому разі це погляд, до якого серйозні прихильники мистецтва не приєднуються. Проте, Пікасовий своєрідний стиль не раз призводив до курйозів. Так, кілька років тому Пікасо відвідала його стара знайома з Іспанії, щоб славетний земляк написав її портрет. Пікасо

виконав її прохання і еспанка поверталася на батьківщину з готовою картиною. Вона була дуже задоволена, але на кордоні чекало її розчарування. Митні службовці стали робити їй труднощі з приводу картини. Їй ніхто не вірив, що картина, яку вона везла, це її портрет.

Більш того, митні урядовці були того погляду, що це, коли не плян якоїсь фортеці, так, щонайменше, шкід якоїсь таємничої машини. Протести власниці портрету нічого не допомагали. Накінець покликали інженера, який оглянув портрет з усіх боків і також заявив, що на його думку ця картина зображує якусь машину.

Проте, додав він, якщо його погляд правильний, то всеж таки за цим пляном побудована машина ніколи не зможе працювати. Після цього картину пропустили через кордон.

Е. Г.

***

«Ваш чоловік мусить мати абсолютний спокій. Тут таблетки для заспокоєння нервів.»

«Коли я повинна йому давати їх?»

«Йому ні, це ви повинні їх приймати.»

А. Д.

в світі. Так само на першому місці США щодо кількості чужинецьких студентів, яка становить понад 30.000 осіб.

Щодо кількості друкованих книжок, перше місце посідає Великобританія, де в 1952 році опубліковано 13150 назв книжок. Друге місце — 10536 назв належить Німеччині, третє — 10410 назв Франція, четверте 9643 в Японії. США з кількістю 9399 назв посідають п'яте місце щодо появи нових книжок.

Утеча

(Закінчення з стор. 10)

дійшли до 23 кулеметної вежі, замаскованої в такому ж будинку. Лейтенант Мороз знову назвав пароллю. Йому знову відповів командир кулеметного гнізда.

— Як у вас?

— Двох агентів закатрупили, а одного пораненого ковбої перетягли через дріт!

— Знову перетягли дріт?

— Ні, товаришу лейтенанте! Можете перевірити!

Ззатаємним подихом ми опинилися коло дротяної загороди в кількох кроках від гранітного потойбічного будинку. Пірат відразу опинився на тім боці й почав обнюхувати землю й гарчати.

— Та тут, гади, діра! — скрикнув лейтенант Мороз — Усі з вежі!

— Єсть, товаришу лейтенанте — з вежі!

Командир кулеметного гнізда дав наказ зійти кулеметникам униз. У цю хвилину лейтенант Мороз кинувся в діру. Я вскочив за ним. Ззаду

зчинився гамір. У наші спini врізався яскравий струм прожектора.

— Товаришу лейтенанте! — залунав тривожний голос, — Ви на тім боці!

— Лягай! — вигукнув мені лейтенант Мороз, падаючи на землю й відганяючи розгубленого пса до гранітного будинку.

Ми почали повзти.

— Товариші командири! Стійте! — гукнув у розпачі командир кулеметного гнізда й після короткої мовчанки прохрипів: Автоматчики! Вогонь!

Посипалося кілька черг із фінок, але ми вже завернули за будинок. До нас поспішали західні прикордонники. Я схопив за руку лейтенанта Мороза й, задихаючись від шаленої радості, притиснув його до себе.

— Земляче! — шепотів я, — друже!

— То в такому разі відверніть дуло своєї фінки від мого живота!

Я з гучним сміхом відкинув свою фінку геть, і ми з лейтенантом Морозом міцно стиснули долоні. На нас блискучими очима дивився пес. Потім ліг і положив свою голову між нами.

Вінніпег 7. XI. 1954

Доля академіка С. О. Єфремова

М. Татусь
Німеччина

«У всякого своя доля
І свій шлях широкий».
(«Сон» Т. Шевченка)

Спогади ув'язненого за процесом СВУ

Віщій сон

У своєму житті перед ув'язненням я не зустрічався особисто з академіком С. О. Єфремовим. Але за тиждень перед своїм арештом я побачив його у сні, пізнав його, бо його обличчя було мені відоме з фотографії. Він ніби сидів на ослоні, чогось дуже зажурений, потім підвів до мене голову і почав зі мною розмовляти. Назвав себе. Сказав, що засуджений на 10 років ув'язнення і не знає, що його чекає. Запитав мене, чому я так посивів. В ту ж мить у мене в руці опинилось маленьке зеркалацьце, в якому я побачив себе з великою сивою бородою. Настроваді ж тоді борода я ще не носив і зовсім не був сивим. Це мене так налякало, що я прокинувся, трясучися як у пропасниці, а піт лив з мене, як у лазні.

Коли через 3 роки після того я насправді зустрівся з ак. С. О. Єфремовим віч-на-віч, але вже в Ярославському політизоляторі, — то я пригадав цей дивний сон і оповів його ак. С. О. Єфремову. Останній знизав на це плечима і сказав, що це зветься метафізичним явищем, що його точна наука не може з'ясувати.

Перше побачення

До Ярославського політизолятора у вересні 1391 р. привезли коло 30 осіб, ув'язнених за процесом СВУ.

Серед них, крім ак. С. О. Єфремова, були, наскільки я пам'ятаю, такі особи: С. О. Єфремов, Митрополит УАПЦ Микола Борецький, В. М. Чехівський, А. О. Барбар, А. В. Ніковський, В. П. Підгаєцький, проф. Іваниця, проф. В. М. Ганцов, учитель З. О. Грибінецький, кооператор П. С. Близнюк, студент М. І. Павлушков, студ. Б. Ф. Матушевський, другий Чехівський (брат), Г. Г. Холодний, акад. Мих. Слабченко, проф. Ю. О. Гермайзе, літератор Г. Голоскевич, В. Отамановський та інші прізвищ яких я не пам'ятаю.

В той час я сидів на 3-му поверсі в'язниці, разом з північно-кавказцями. В'язні ж з України сиділи на 2-му поверсі. Тому я спочатку побачив новопривезених в'язнів-українців тільки з вікна своєї камери, коли їх виводили на прогулянку. Я пильно придивлявся до обличч нових в'язнів і серед них пізнав С. О. Єфремова, якого я раніше бачив тільки у сні. Мені дуже хотілося бути на прогулянці разом з українцями, але начальник в'язниці на це не згоджувався. Однак я раз-у-раз нагадував про свої бажання начальникові політизолятору і мабуть настільки йому цим набрид, що наприкінці весни 1933 р. він задовольнив моє прохання.

Тепер я опинився в осередку українців, які дуже цікавилися нашим життям на Північному

Кавказі, а я — в Україні. Тут мені траплялося зустрічатися на прогулянці з ак. С. О. Єфремовим і з іншими. Тоді дозволяли гуляти тільки вдвох, спочатку по півтори години денно (так було протягом 9 міс.), потім — по годині (так було 3 міс.).

Розмови з Єфремовим

У цей період мені довелося коло пів року мешкати в одній камері з Єфремовим. Таким чином я мав можливість глибше пізнати цю видатну людину, бачити на власні очі його невтомну працю у в'язниці та почути і довідатися від нього багато такого, чого я раніше не знав. Тепер я згадую з великою подякою той час, коли С. О. Єфремов підтримував мене морально на душі і освічував. Це була прекрасної душі людина, надзвичайно чемна й співчутлива. Великий вчений з дивовижною працездатністю, глибокий знавець української мови, ріжносторонньо освічений, видатний громадський діяч нашої багатостраждальної України.

С. О. Єфремов був сином сільського священика на Київщині. Народився він 6 жовтня 1876 р. Учився у Духовній Школі потім у Духовній Семінарії, скінчив юридичний факультет університету.

(Продовження на стор. 26)

ДІВЧИНКА

3

СІРНИКАМИ

(Новорічна казка)

Було дуже зимно і дуже темно, і падав сніг. Був це останній вечір старого року. Вулицею міста йшла маленька, бідна дівчина без хустини й без чобіт. Як вона виходила з хати, то в неї були ходаки, але такі великі, що вона їх погубила, коли обминала на дорозі два повози, що їхали дуже швидко.

Одного ходака годі було знайти, а другий підняв якийсь хлопець і побіг із ним геть: він гадав, що зробить з нього коліску, коли в нього будуть діти

Дівчинка пішла боса, і її ніжки почервоніли й посиніли від холоду. В старенькій запасці несла вона багато сирників, і в'язочку їх тримала в руці. Але за цілий день ніхто в неї нічого не купив і ніхто їй нічого не подарував.

Дрижачи від холоду й голоду, ішла нещаслива дитина.

Снігові пластівці покрили її довге, ясне волосся, що гарними жмутками спускалося на шию, але вона й не думала про це.

У всіх вікнах світилося світло і пахло, смаженою гускою. Була це ніч перед Новим Рокдм! Таки про це вона й гадала.

В однім кутку, між двома домами, а з них один виступав трохи, сіла вона, підігнала ноженята під себе й мерзла. Мерзла, а вертатись додому боялась, бо не продала сирників і не заробила грошей.

Батько побив би її, мабуть, а вдома в них теж зимно, бо їх хата покрита соломною, а крізь неї немилосердно свище вітер, хоч усі більші діри й позатулювані всілякими лахами. Її маленькі ручки скостеніли від холоду. Один сірничок може її ogrіти; треба тільки добути його й запалити об стіну.

Добула і — що за блиск, що за жар! Стала розігрівати свої ручки, і їй здавалося, що вона сидить біля великої залізної печі з полірованими мідяними ногами і з мідяною покришкою. Огонь горів так ярко і грів так тепло! Дівчинка простягла ноги, щоб їх погріти, коли нараз піч зчезла і в її руках зостався лиш недопалений сірник.

Запалила другий. Горів і освічував стіну, що зробилася прозорою, і дівчинка бачила, що робилося всередині.

Там стояв стіл, накритий білою скатертиною. На ньому стояв порцеляновий посуд. Пахло смаженою гускою, начиненою яблуками й сушеними сливками. А що найгарніше: гуска зіскочила з тарілки і з ножем та виделкою в грудях ішла до дівчинки.

Та й цей сірник погас, лишилася тільки груба, вогка й зимна стіна.

Дівчинка засвітила ще один сірничок.

Ось сидить вона коло прегарної ялинки. Була вона ще більше і ще гарніше прибранна, ніж та, яку вона бачила крізь скляні двері в багатого

купця. Тисячі свічок горіли на зелених гілочках, і блискучі забавки дивилися вниз. Дівчинка простягнула руку, і сірник згас.

Різдвяні свічечки підносяться все вище й вище і переминюються в небесні зірки. Одна з них котиться вниз, лишаючи довгий вогнений хвіст.

Тепер хтось умирає, погадала собі маленька дівчинка, бо її бабуся єдина людина, що любила її і що вже вмерла, казала їй колись, що коли падає зірка з неба, то людська душа знімається до Бога.

Вона знов запалила сірник, і перед нею явилася її бабуся, така ясна й така любляча.

«Бабусю», — кликнула дівчинка. — «Ах, візьми мене з собою! Я знаю, ти зникнеш, коли згасне сірник. Зникнеш, як зникла тепла піч і печена гуска, і велика, гарна ялинка».

З книги Х. Г. Андерсен «ДВНАДЦАТЬ КАЗОК», ілюстроване видання. Книжку висилає видавництво ПУ-ГУ після одержання вартості — 90 цент. і 10 центів порто.

І вона запалила цілу коробку сірничків, бо їй конче хотілося затримати якнайдовше бабуся.

І сірнички світилися так ясно, що було видно, мов удень.

Бабуся ніколи не була така гарна, як тоді. Вона взяла маленьку дівчинку на руки і полетіла з нею так високо, так високо, що там не було вже ні холоду, ні голоду, ні страху — полетіла до Бога.

А на ранок у кутку сиділа притулена до зимної стіни бідна дівчинка з червоним личком і усмішкою, що завмерла на її устах в останню ніч старого року.

Новорічне сонце зійшло над маленькою небіжкою. Вона сиділа з сірничками, з яких одна коробка згоріла.

«Вона хотіла зігрітися», — казали перехожі.

Та ніхто не знав, які дива бачила вона, коли зустрілася з своєю бабусяю.

Місто палаців і мансард

(Докінчення з стор. 18)

так і чужинцям, свобода у Франції справді поставлена на широку ногу) передано на місяць Музей Модерного Мистецтва. Ось там ми й зустрінемося з цими юнаками і юначками, які так часто зрікаються багатьох матеріальних благ

Проте, яке розчарування, яке спочатку прикре враження! Неначе б ми потрапили на виставку «соціалістичних» творів з ССРСР! Половина полотен — сірих, виконаних на «чись» замовлення... Понад 500 творів, великого й малого формату. Поруч і міський похмурий пейзаж, і гола баба (баба, не жінка!) і справді мертвий «Натюрморт»... І зненацька — талановитий твір, сповнений душі і непідробної тривоги, Венсена Гінберта «Хвора дитина», що зворушує до глибу душі. Мало талантів на виставці. Але талантів ніколи не було багато.

Мистецький Париж шукає. Шукає нових способів вислову, нових форм, нових ідей. Клясичні форми його не вдовольняють. Мететором майнули й згасли і в малярстві, і в літературі, і в музиці десятки «ізмів»; чогось сталого й певного не знайдено. І виставка

молодих нагадує ярмарку. Он «Париж» Зінгера — дивацька копія малюнків чи літографій цього міста з 17 віку. Ось Фаб'єн, що так нагадує Дейнеку, або ще ближче — сучасну київську малярку Яблонську — занадто натуралістичний, спрощений, схематичний. Пейзажі Боччі носять на собі сліди помершого кубізму. Жан Коммер — безконечні серії голих «дівичь». Є тут навіть широко розрекламований у Польщі завод «Нова Гута», казенно-оптимістичний пейзаж Мішеля Голляр, який допомагає окупантам Польщі здалеку...

Багато на виставці мистців не ці, поляки, балтійці, еспанці — французької національності: німемігранти... І ні одного українськоо імени. Та, зрештою, кому тут і виставляти? Юрія Кульчицького, талановитого нашого графіка, ні за віком, ні тим більше за творчим доробком до молодих зачислити не можна. Славко перебуває тепер у Люксембурзі, і нещодавно з успіхом виставлявся у Швейцарії. Справді мистецької української молоді у Парижі майже немає. Молодий маляр Петро Сидоренко

виїхав з Парижу і студіює малярство у Канаді. Міг би в цій виставці взяти участь вже досить відомий своїми працями Андрій Сологуб, один із кращих студентів Академії Мистецтв, — та, на жаль, підвело здоров'я. Це не легко, бути кращим студентом скульптурного відділу Академії і одночасно заробляти на навчання й прожиток!

«П'ята виставка молодих» показала, що молодь працює. Але вона також показала, що й французька компартія не покладає рук. І як шкода, що з одного боку — комуністи, з другого боку на молодь мало хто звертає уваги...

Париж, листопад 1954.

***

Хто кого навчить?

Гершвін, великий американський композитор, був самоук. Якось Гершвін почув, що до США приїздить Ігор Стравінський. Це дало йому ідею. Він телеграфував композиторові до Парижу, чи не міг би він навчити його оркеструвати і що він за це хоче. Стравінський відповів йому телеграмою, запитуючи скільки він, Гершвін заробляє на рік. «Приблизно два мільйони», була відповідь. На це Стравінський відповів лаконічно: «Тоді краще вчіть ви мене.»

Сантиментальна подорож...

(Продовження з ст. 12)

Як живе совєтський громадянин?

Совєтський громадянин працює 8 годин на день, 48 годин на тиждень. Це «найкоротший час праці в світі», заявляє підручник історії для VI класу десятилітки в СРСР.

Товариш Х. пенсіонований. Він працював 25 років. Він одержує 150 рублів в місяць.

«А що, коли він до цього неспроможний додатково підробити?»

«Він всеодно буде одержувати свою пенсію.»

«Добре. Але ж вона йому не вистачає на життя.»

«Ну, тоді діти, вони допоможуть.»

«А якщо ця людина не має дітей?»

«Держава йому буде допомагати. В СРСР старих людей не забувають. Крім того, пенсія залежна від фаху. Ті, які працюють в установах освіти, одержують майже 40% процентів своєї зарплатні. Усі робітники мають відпустку від 15 до 30 днів і можуть її провести в горах або на морі, де умови дуже сприятливі. Коли хто захворіє то він має лікарську допомогу. Лікарня операція безплатні, але платити треба медикаменти. Проте цими вигодами користується робітник лише після десятирічної праці. Люди, які працювали менш десяти років, підлягають іншій категорії, вони одержують покриття коштів частково, до 75%. Хто не відпрацював ще двох років, мусить платити кошти лікування сам.»

Дві доньки прислухаються до нашої розмови і інколи вставляють у провокативний спосіб свої зауваження:

«Так, ми живемо дуже добре... Якщо б лише не спричиняли нам турбот колгоспи, батче, деякі селяни ще не розуміють, що егоїзм це залишки буржуазних часів... Вистачило б лише відкрити Вам очі й тоді Ви мусіли б зрозуміти, що Ваші газети брешуть.»

Я запевнив цих обох дівчат, я їх розумію, що вони задоволені своєю долею. Проте вони мені не вірили, ані дівчина-агроном, ані учениця десятирічки.

До мене заговорюють

Кололи я покинув дім, який я останнє відвідав у Перемішлі, до мене на вулиці заговорили два молоді хлопці: «Ми учні десятирічки. Ми хотіли б поставити Вам кілька запитань про Францію.»

«Чудово! Я вам розкажу про мою країну, а ви мені розкажете про вашу.»

Ми гуляли разом щось з півгодини. Я знав уже на пам'ять усі ці питання, які вони мені ставили: «Ваші грязні міста, рабська зарплата, вогке метро, школи лише для багатих...» Я вислухав цілу шкалу антикапіталістичної пропаганди.

Я вже не мав жодної охоти питати їх; це була нерівна партія, і я не хотів втрачати останні рештки моєї доброї волі.

Але нараз вони звернули на іншу тему:

«Скажіть, ви уроджений француз?»

«Так, я француз.»

«А як це вийшло, що в 1920-х роках ви тут жили?»

Я розповів їм коротко про життя моїх батьків та про мою молодість. Мій батько француз, моя мати була росіянка. 1914 року я був на відпочинку в Росії, мій батько мусів швидко покинути Росію, бо був мобілізований. Він залишився у Франції, а ми через війну та революцію були якийсь час розлучені.

«А ви маєте дозвіл на відвідини цього міста?»

Це питання мене збісило. Я відповів: «Це вас нічого не обходить.» І я пішов геть.

Мене більше не знають

Але того ж самого дня у районному виконкомі секретарка поставила мені те саме питання і настоювала так настирливо, що я відразу відчув всю неприхильність, яку вона мала до мене. Вона не могла зрозуміти, як можна бути французом, при цьому розмовляти досконало російською мовою і одержати дозвіл відвідати місто, в якому вже жив підчас революції.

Я був змушений показати свій паспорт, щоб її заспокоїти.

Те саме я мусів вчинити перед одним молодим вчителем, який зустрів мене на вулиці і також дивувався з мого перебування в Перемішлі.

Тепер я зауважив що люди починають поводитись зі мною так, наче б то вони мене не знають. Це було дивно: шкільний товариш, який ще вчора усміхався до мене, сивоволоса дама, яка так добре мене пам'ятала, ввічливий співробітник у бібліотеці і три поштовки, які після п'ятої чарки горілки вважали мене за брата, всі ці люди не схотіли мене більше знати. Моя усмішка, мій фотоапарат, який я мав при собі але вживати не відважився, крій мого одягу, увага, з якою я розглядав крамниці, мої розмови з офіціанткою — так, все це, здавалось,

Росія сьогодні «Подивіться на ці обличчя, на одяг цих росіян! Таке враження роблять більшість людей, що ми їх зустрічали», розповідає американський репортер, який нещодавно повернувся з Росії.

Сантиментальна подорож...

зраджує мене, як провокатора, саботажника і шпигуна.

Ніхто мені не забороняв їхати до Покровського, що лежить за шість кілометрів від Перемішля, де я народився. Так близько мета, а я маю страх, справжній страх. Страх перед самим собою? Чим я завинив?

Мене турбує те, що до цього часу я ще ніколи не був оточений таким колом недовір'я, яке переходить в ненависть.

Ні мабуть, я не поїду до Покровського.

Я був заглиблений у думки, нараз переді мною стала якась жінка. Це була селянка в кожусі. Її обличчя сіре. Вона дивилася зі страхом на мене. «Чи це ви, Сашенька, малий Саша?» — спитала вона.

Вона дивилась на мене і моє серце на мить перестало битися. Вона говорила до мене речі глибоко зворушливі: «Я прибула із Покровського. Моя мати няньчила вас, а ваша бабуня була моєю хресною матір'ю. Ми довідались, що ви у Перемішлі, ніхто не хотів цьому вірити. Але моя мама послала мене по вас. Ми вас чекаємо, ви можете провести Великдень з нами, ви можете залишитися у наших місцях і цілий місяць, ви побачите як вам буде гарно у нас.»

Мені стали сльози в очах. При другому столі сиділа якась людина й з недовірливими очима приглядалась на дивну пару. Француза і селянку! Ця людина хотіла знати: що француз розказує селянці. Я не мав відваги сказати те, що б я хотів: що я мріяв побачити цих людей і Покровське.

Я задовольнився заявою, що я не мав на увазі їхати туди та що завтра я мушу бути в Москві.

Але селянка не припиняла своїх запрошень: «Приїжджайте, ви побачите скільки радості матимете побачивши Покровське. Ваш будинок спалений ще 1921 року. Деревя у парку вирубані. Церкву знесли... але старики вас пам'ятають.»

Цілий світ мого дитинства став мені перед очима, коли говорила ця селянка. Я відчував, як ніколи перед тим, любов до цієї землі, яка була віддалена лише на 6 кілометрів.

«Почекайте» сказав я, «я спробую поїхати, почекайте на мене півгодини!»

Виконком не погоджується

Я поспішив до Виконкому. Голова поїхав до Калуги. Я стукав до дверей співробітників, яких я знав які були моїми шкільними товаришами: ніхто не хотів зі мною говорити. Я вимагав від секретарки, щоб вона мене повела до секретаря комітету компартії. Я хотів поставити лише одне єдине питання: Чи мені дозволяється відвідати цю місцевість, де я народився і жив перед революцією.

Секретарка вийшла з бюро і з холодним поглядом заявила: «зайнятий. Він ні з ким не може говорити.»

Коли я вийшов звідти, я зустрів секретаря Виконкому. Хоч я до нього не звертався, він підійшов до мене і дивлячись на мене непорушними очима заявив: «Погода погана, завтра теж буде сніг. Ви лише гаєте тут час. Добра порада вам: о 3-й годині відходить автобус на вокзал. До автобусу вам лише 2 кілометри пішки. Використайте цю нагоду. Завтра ви будете в Москві.»

Тоді я пішов назад до готелю, спакував мої речі і пішов в напрямку Калуги.

Сніг падав на вулицях так густо, що часом заліплював мені очі. Я спотикався. Не оглядаючись, я покинув Перемішль.

Моя сантиментальна подорож була закінчена.

Єдине розброєння, якого прагнуть Маленков і Ко.

Кавалер

Підчас званого обіду у Тайлера-на маркіза де Кадініян згубила свій штучний зуб, який знайшли на другий день і принесли Тайлеранові. Він надіслав маркізі разом з чемним листом кінський зуб замість її власного. На що він дістав листа такого змісту:

«Дорогий князю! Те що Ви дали вирвати свій власний зуб, щоб його надіслати мені в заміну мого загубленого, є більше ніж чемність, це зразок самопожертви кавалера вищого стилю. Я дуже Вам вдячна за цей шляхетний вчинок. Ваша Н. де Кадініян.»

Доля академіка С. О. Єфремова

(Продовження з стор. 21)

Але в цій фаховій ділянці йому не довелося працювати. Він віддався тій праці, до якої лежала його душа, — вивченню української літератури й її народніх джерел.

Під час спільних прогулянок і у вільні від праці хвилини С. О. Єфремов розповідав мені про наш нарід, який не зважаючи на тяжкі обставини вічної боротьби за існування на поневоленій чужинцями Батьківщині, спромігся дати такий великий вклад у світову історію і культуру, що його не купити за жодні скарби, світу: чудові пісні, танки, прекрасні оригінальні вишивки, писанки, різьби по дереву, чудові народні строї, звичаї, обряди, вся різноманітна побутова обстановка, — що в них відбивається природа обдарованої душі нашого народу і що свідчать про його прадавню високу культуру.

Вряди-годи, як відпочинок від праці, С. О. Єфремов любив читати твори Т. Шевченка, особливо ті, що йому найбільше подобалися. При цьому він хвилювався і часто казав мені словами Т. Шевченка з його «Послання»: «Учітеся, брати мої, всьому навчайтесь, рідної мови не цурайтесь! Хто рідну матір забуває, — того Бог карає!» Коли він читав поему «Неофіти», на очах ак. С. О. Єфремова були сльози.

Оповідав він мені також про те, в якому тяжкому стані є українська освіта під большевиками. Ще такої страшної русифікації не було ніколи за всі попередні часи існування України. Всі здобутки української культури й науки руйнувалися без сорому й без сенсу, в нелюдський спосіб.

Розповідав про свій життєвий шлях та наукову працю перед ув'язненням. Між іншим, 40-літній ювілей його творчої діяльності припадав на 1936 р., — отже відбувся в ув'язненні! Пам'ятаю з його слів, що він був співробітником майже всіх українських часописів передреволюційних часів, як на Великій Україні, так і у Львові. Нераз він згадував, як співпрацював у газеті «Рада», у Києві в 1906—1914 р.р. В 1912 р. він подорожував по Італії, від мистецьких

пам'яток якої у нього залишилося незабутнє вражіння.

Під час одної з прогулянок, восени, коли журавлі летіли ключами з вирій, С. О. Єфремов дивлячися на птахів сказав:

«Це вільні птахи. Вони дуже добре знають свій шлях, по якому вони роблять свої перельоти щовесни й щоосени, то до нашого краю, то від нас — на північ. Оці птахи летіли й через нашу рідну Україну й бачили, що там діється. Вони своїм — кру! кру! — ніби хотіли нам сказати, що нарід український чекає на свою волю і правду. І вже досить плакати, сльози лити, а пора вже здобути волю! Пора стати одностайно всім разом у боротьбі і вражою злою кров'ю волю окропити!»

С. О. Єфремов вірив упевнено, що український народ переживе найстрашніше лихо й переможе, бо він є одним з найкращих народів світу з погляду своїх природніх здібностей. Він вірив щиро у майбутнє України, не зважаючи на важкі часи за советської влади.

«Дай, Боже, щоб нам довелося побачити Україну самостійною державою під проводом своїх рідних керівників!» — говорив С. О. Єфремов. — «І нам це зрештою пощастить! Це вирішиться на полях битв і змагань, — це повинно статися під час великих світових подій! Нема тих слів, що ними можна було б висловити все те, що перенесла й перенесе Україна! Але основним завданням є: зберігати наш нарід від винищення його большевицькими тиранами, що їх можна порівняти з Іваном Люгим. Тільки той нищив московську знать, а тепер большевики винищують наш працелюбний нарід — по в'язницях, концтаборах, на тяжких працях в лісах, на північних багах! Винищують навмисно той нарід, що їм не подобається!»

Оповідав Єфремов і про свій процес СВУ в Харкові в 1929—30 р.р. За його словами, в справі СВУ було тоді заарештовано декілька сот людей, яких усіх було заслано, здебільшого до концтаборів. На моє запитання, чи були випадки розстрілів у цій справі, він відповів, що дуже багато, але прізвиська розстріляних йому були невідомі. Агроном Гасанський, що був ув'язнений по справі СВУ, вмер у Ярославському політизоляторі. Під час допитів, на слідстві перед про-

цесом, ГПУ застосовувало різні тортури, а потім часто знищувало цих людей, щоб не залишилося тих, хто міг би посвідчити про ці катівські методи.

Праця Єфремова

Здоров'я у ак. С. О. Єфремова було гарне. Нічим він не хворів. Щоденно рано вранці він обтирався водою, не зважаючи на температуру камери, і робив гімнастику. Він міцно тримався у тяжких умовах ув'язнення, згадуючи не раз і попереднє своє ув'язнення за часів царату.

Після полагодження ранкових справ він щодня ретельно працював. Він склав у в'язниці словники до творів Т. Шевченка, Г. Квітки-Основ'яненка, І. Котляревського, П. Гулака-Артемівського. Не пам'ятаю, скільки тисяч слів було вжито, — за підрахунком ак. С. О. Єфремова — в творах Т. Шевченка, — але пригадую, що він казав, що в них міститься більше словесне багатство, ніж в творах В. Шекспіра, Д. Байрона абощо.

Крім цієї праці, С. О. Єфремов увесь час доповнював український словник Б. Грінченка. Передивившись весь згаданий словник і переречитавши додатки до нього С. О. Єфремова (який писав дуже чітким дрібним почерком), — я не знайшов у ньому тих багатьох українських слів, що їх вживається на Північному Кавказі. Отже за той час, що я мешкав укупі з Єфремовим в одній камері, він додав за мою породою коло сотні українських слів, невідомих за словником Б. Грінченка. Взагалі цей словник був збільшений невтомною працею ак. С. О. Єфремова понад половину того, що було надруковано. Ак. С. О. Єфремов мріяв видати цей доповнений словник, якщо йому пощастить вийти на волю (це мало бути десь у 1939 р.) та будуть сприятливі для цього умови. Це був би тоді найповніший український словник, — як стверджував тоді С. О. Єфремов.

За час свого ув'язнення він написав багато споминів про окремих видатних діячів України, як наприклад: І. Франка, В. Винниченка, М. Кропивницького, І. Нечужа-Левицького та інш. Він взагалі дуже любив згадувати про

(Закінчення на стор. 27)

Доля академіка С. О. Єфремова

письменників, з якими йому довелося зустрічатися в житті.

Єфремов також вивчав у в'язниці французьку й англійську мови. Це діло посувалося у нього досить успішно, тому що він вже перед тим добре знав латинську й німецьку мови й володів слов'янськими мовами: польською, чеською й болгарською.

Під час читання книжки Єфремов любив виписувати з неї те, що притягало до себе його увагу. Як правило, він завжди зазначав при цьому, автора й назву книжки, місце й рік видання та сторінку. Мені довелося бачити декілька досить великих зшитків, заповнених його виписками з книжок вже під час ув'язнення. За своє життя він дуже багато списав таких зошитів. Він завжди повторював про цю свою звичку: «Читати без олівця — це псувати час і очі». Іноді він читав твори українських письменників вголос — для мене. Часто читав оповідання С. В. Васильченка й сміявся при тім з великим задоволенням.

Резюмента з Єфремовим

Спочатку нас харчували більш менш задовільно. Але з середини літа 1936 р. сталася зміна режиму, було заборонено одержувати допомогіві пакунки. Тоді було змінено й назву нашої в'язниці: замість «політизолятор» — «тюрма асобава назначенія для заключонних НКВД». Було оголошено нові правила, з яких було видно, що

в'язнів чекає значно важча доля, ніж було раніше.

На початку 1937 р. нас всіх перевели на північний бік тюрми й посадили по дві-три особи в камері. Треба сказати, що в ті роки, 1934—1936 С. О. Єфремов і я сиділи в камерах-одиночках. В 1937 р. нас знову об'єднали в одній камері, чого я дуже бажав і навіть прохав. А перед тим весною 1936 р. мені дозволили — на моє прохання — спільну прогулянку з ак. С. О. Єфремовим. Тоді я від нього довідався, що йому було заборонено листування з рідними українською мовою. Крім того з 1937 р., було йому, як і всім, заборонено одержувати пакунки з дому.

До кінця червня 1937 р. у Ярославській тюрмі не було помітно руху. Влітку ж того року стало чути прощання в коридорі. Куди вводили людей, не було відомо. Ак. С. О. Єфремов залишався тоді ще в Ярославській тюрмі, коли мене в 1937 р. перевезли до Суздальського політизолятора. Через півтора роки мене перевезли до в'язниці у м. Володимирі, звідти в Орловську тюрму, де я спіткав знайомого в'язня — колишнього міністра праці Російського Тимчасового Уряду — К. А. Гвоздьова, який сидів поруч з камерою С. О. Єфремова і залишив його в Ярославській тюрмі в серпні 1937 р.

Що сталося після цього з С. О. Єфремовим, — мені залишилося невідомим, хоч я під час подорожі по Україні, після свого звільнення всюди розпитував про нього. Але скрізь була відповідь, що з 1937 р. не було за нього жадних певних вісток.

Різдвяні містерії...

(Докінчення зі стор. 5)

тється що винищать усіх дітей. Ірод умирає в муках. Рахиль, в якій забивають дитину, невтішно плаче. Її плач переривається співом хору: «Не плач, Рахиле».

Тим скінчується Різдвяна містерія, Далі відбувається інтермедія на долишньому поверсі, персонажами якої виступають герої народнього життя — козаки, селяни, щинкарка, циган, повні гумору й характеристичних особливостей своєї вдачі. В апотеозі виходить запорожець, який усіх перемагає і лишається героєм — оборонцем покривдженого люду.

Вертепні вистави уряджували спочатку школяри, які ще перед Різдвом заготовляли вертеп і з ним ходили в дні свят і далі аж до Великого посту по селах і хуторах України, влаштуючи вистави і знаходячи скрізь гостинний притулок, і в маєтках дідачів і в козацьких та селянських хатах.

Пізніше відмовилися від вертепної скриньки та ляльок, а ролі вертепних персонажів виконували самі бурсаки чи школяри, часто змінюючи первісні тексти вертепної дії й додаючи до неї багато свого. В такому вигляді вертеп зберігся до наших днів, як у краю, так і на еміграції по наших оселях у Європі а також і в Америці.

Прекрасний наш звичай урядження вертепних вистав, повних чаруючої краси й аромату усної народньої поезії є яскравим виявом релігійности українського народу, що досягає свого великого піднесення в радісні святочні дні Різдва Христового.

М. Троян

За короткий час відбудови на чужині Спілка Визволення України виросла в поважну силу. Велика кількість осередків СВУ працює і діє в різних країнах. На знімці: збори осередку СВУ в Торонті (Канада). Доповідач: член Головної Управи СВУ проф. д-р Юрій Русов.

ДИПЛОМАТ НА СВЯТОМУ ПРЕСТОЛІ

(Продсвєнення зі стор. 8)

покликання до релігії. Якось коли його спитали, ким би він хотів бути, відповів: «Я хотів би бути мучеником — але без цвєтків».

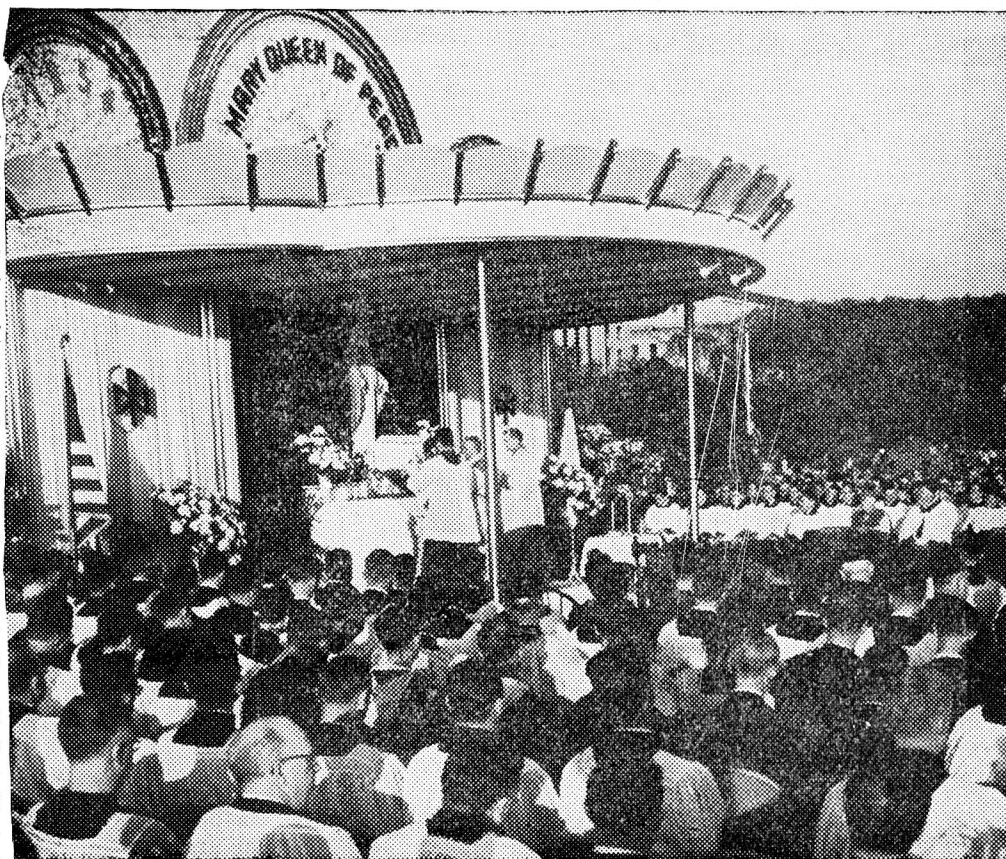
Тому, що здавалося, що Євгеніо був ослаблений фізично для суворого життя в семінарії, йому було дозволено готуватися до духовної діяльності вдома. Він був високо обдарований студент і здобув ступінь доктора теології, філософії та канонічного права. Скоро Євгеніо був покликаний до папського секретаріату.

Дипломат. Він почав, як аташе і пізніше як дорадник працювати над проектами дипломатичних нот. 1911 року Пачеллі був з папською делегацією в Лондоні на коронації Джорджа V.

1917 року він був відряджений до Мюнхену як папський нунцій у ранзі архієпископа. Його завданням було налагодити мирні переговори з німецьким урядом. Це не вдалося, проте він залишається в Берліні й після дев'яти років тяжких переговорів складає конкордат між Ватиканом та пруським урядом. Привітливого мужнього архієпископа в Німеччині полюблювали. У Мюнхені під час революції повсталі обстріляли з кулеметів його нунціатуру і увірвалися в будинок. Архієпископ Пачеллі спокійно зустрів їх. «Це не розумно вбити дипломата», підмовив він. Революціонери повернули назад і пізніше просили вибачення.

Папа Пій XI 1930 року передав своєму приятелю Пачеллі уряд державного секретаря колегії кардиналів, один з найважливіших урядів у Ватикані. Пачеллі мандрує тепер по цілій Європі, відвідує Південну Америку й Сполучені Штати. Пасажири повітряних ліній могли спостерігати вдумливого кардинала під час подорожі, коли він виймає свою портативну друкарську машину й розпочинає писати під час лету.

Дедалі більше й більше ставав Пачеллі правою рукою Папи Пія XI, що був зовсім похилого віку. У лютому 1939 вмер Пій XI, і Євгеніо Пачеллі, тоді 62 років, став перед вирішальним поворотом свого життя.

150.000 вірних слухали службу Божу Вашингтонській у Вашингтоні що її відправив Апостольський делегат Сполучених Штатах Амлісто Джіґенані. Ця найбільша служба в історії цього міста відбулася з приводу проголошення в 1954 році догми про неспроможність зачаття Богоматері. На фото: Його екселенція Фультон Шін, письменник і проповідник у телевізії, відомий єпископ Нью-Йорку проголошує святочну промову на честь Божої Матері, Покровительки католиків Сполучених Штатів.

На 62 кріслах вздовж стін Сікстинської капелі, перед фрескою Мікель-Анджельо — «Страшний Суд» сиділи у конклаві князі церкви.

Один за другим підходили вони до олтаря, схиляли коліна в молитві й кидали виборчі записки у чашу. Трете голосування принесло вирішення. Кардинал Пачеллі закритими руками своє смертельно бліде обличчя.

Полонений Ватикану. Великим тягарем папства є самотність. Ніхто не може дати Папі пораду або розраду. Він самотній, більш ніж король чи полонений.

До свого занедужання Папа Пій XII, не зважаючи на свій похилый вік, працював по 18 годин щодня, і до того всі сім днів на тиждень. Він піднімається о 6 годині 15 хвилин зрання, молиться й приймає холодну ванну. Коли

він голиться, у нього на плечі сидить хатній щегол — Гретель. Відтоді аж до 12 або 2 години ночі, коли він іде на відпочинок, цей Гретель буває самотньою розвагою. Навіть під час однієї години, коли щоденно прогулюється у Ватиканському саду, він читає акти.

Його промови (приблизно 150 на рік) пише він принципово власноручно, своїм тонким письмом. Також матеріали збирає він сам і не охоче передає звірку цитат своєму секретареві.

Папа стоїть на чолі єдиної своєї рідної організації, що охоплює 3 тисячі окремих дієцезій, 2900 єпископів, 500.000 священників, черниць та ченців, з яких 75.000 працюють місіонерами в цілому світі.

До покритих брокатом приміщень Ватиканської держави приходять телеграми з повідомленнями нунціатур з цілого світу. Для

Срібний ювілей Владими Кир Івана

Архипастир, Високопреосвященний Архiepіскоп Кир Іван Бучко відзначив цього року срібний ювілей своєї хиротонізації.

Хиротонізований у 1929 році на єпископа - помічника Львівської Архiepіпархії Кир Іван відзначився великою енергійністю в праці і був правою рукою Митрополита Андрія Шенцицького.

Особливо розгорнулась діяльність Кир Івана, коли в 1948 році Апостольський Престіл іменував

його Апостольським Візитатором для українців у Західній Європі.

Безнастанна правина й матеріальна допомога українським скитальцям високим школам, науковцям, мистцям студуючій молоді, повсякденна праця для зміцнення Церкви, для згуртування навколо неї мас української еміграції без різниці політичних переконань, 13 канонічних подорожей, відбутих за цей час, урядження католицьких днів у Франції, Німеччині Бельгії й Англії привели до великого піднесення українського церковно-релігійного й національно-громадського життя за чужині.

За видатні заслуги Святіший Отець іменував Владика камергером папського двору, надав йому титул графа, а останньо підвищив у стан Архiepіскопа.

Українські високі інституції — УВУ і УТГІ надали Владиці почесні докторати, а УВАН — звання свого почесного члена.

Під час цьогорічних Марійських урочистостей Владика Кир Іван святкував 25-ліття своєї хиротонізації. 30 жовтня в Римі, в залі Укpaїнської Колегії Святого Йосафата вшанували ювілянта численні духовники й українські паломники з різних країн світу.

19 грудня святкували ювілей українці Парижу. Ранком у церкві Святого Володимира відбулось урочисте Богослуження, а ввечері святочна Академія

Ювілейні свята перетворились на маніфестацію міцної згуртованості українців навколо Церкви, на вияв їх великої любови, пошани й вдячності до Архiepістрия.

Чому ми стомлюємось

Трапляється вам, що ви легко стомлюєтесь?

Почувасте ви себе часто зовсім «вичерпаним», хоч на це немає достатньої причини?

Пробуджуєтесь ви інколи більш стомленим, ніж ви лягали спати?

Якщо на ці запитання ви схильні відповісти хоч одним так, не розчаруйтетесь — ви зовсім не одиникий. Час від часу відчувають цю слабкість більшість людей.

Що викликає почуття стоми? Більшість фахівців одностайно тієї думки, що стома це є захисна реакція проти великої напруги,

попередження про те, що якісь вимоги до нашого тіла, розуму або почуттів досягли певного небезпечного ступня.

Природа завжди подає ті самі попереджувальні сигнали — бай-дуже, чи ходить про фізичну втому від розумової праці або душевного перенапруження. Розумове перенапруження, наприклад, може виявлятися у таких фізичних явищах як спітніння, калатання серця, задишка, які так само супроводжують важку фізичну пра-

(Продовження на стор. 30)

Дипломат на Святому Престолі

(Докінчення зі стор. 28)

цієї організації не існує нічого маловажного. Церква мусить займатися справами Бога і Кесаря, спасіння душ і розвитком людського суспільства, працювати над вивченням Фрейда і Маркса, займатися гідравлічними ліфтами й проголошенням святих.

Досягнення. 15 років понтифікату Пій XII були сповнені досягнень і небезпек. Християнсько-демократичні партії прийшли в Європи до керма і вирішально спричинилися до стримання комунізму. У цей час зросла Церква у Сполучених Штатах і стала важливим членом католицької спільноти. Католицькі місії в Азії і Африці так швидко зростали що церква ледве встигала з вихованням священників для нових вірних.

Пій XII уважно спостерігає цей розвиток. У церковних справах він проклав шлях до нових форм. Він спонукав монахинь модернізувати їхній одяг, доручив священникам студіювати господарські справи і соціологію, і попутно розв'язав деякі зовсім старомодні епископати.

У світських справах Пій XII, навпаки, виразно стримувався схвалювати або заперечувати певні державні або політичні системи. Але року 1948 він прийняв найважчі політичні рішення свого понтифікату: Він послав церкву у центр політичної арени Італії («пробила велика історична година християнської совісті») і проголосив, що комуністи і всі що їх підтримують, будуть позбавлені Святих Тайн. Папа підкреслив, що це втручання є моральною, не політичною натурою бо комунізм є наступом атеїзму на людську мораль.

Віповідь Сталіну. Пій XII є більше консерватор, ніж рішучий реформатор, радше дипломат, ніж хрестоносець. Він мав (за його власними словами) «сіяти між рудинами». Він довів своїм сучасникам, що відома фраза Сталіна була не стільки цинічною, як безко-нечно наївною і що той, хто силу вимірює лише дивізіями або хлібом, або машинами, залишається поза світом дійсності. У цьому розумінні він без зайвого галасу виступив проти навали сучасного Аттілі.

Чому ми стомлюємось

(Продовження зі стор. 29)

цю. Душевна напруга часто маскується як загальна втома. Розумова працездатність одразу спадає, якщо настає фізичне виснаження.

Як це відбувається, що нас стомлює тяжка праця? Довгий час вважалося, що наші м'язи видають якусь «отруту втоми». Тоді науковці почали студіювати постачання нашого тіла різними речовинами і з'ясували, що людське тіло має дуже обмежені резерви кисню і кров'яного цукру. Щойно вони вичерпуються, м'язи одразу послаблюють свою працю, подібно до мотору що дає перебої, як тільки припинити приплив повітря або бензину.

Підчас відпочинку ми потребуємо приблизно 150 куб. сантиметрів кисню на хвилину. Щойно ж ми починаємо якусь працю, потреба у кисню підноситься стрімголов. Вона може досягти 26 літрів на хвилину. Наші ж легені спроможні постачати не більш 4 літрів свіжого кисню на хвилину. Отже, наш організм змушений решту кисню, що його спалює наше тіло, «позичати» з резервів, які зберігаються в червоних тільцях крові. Ці резерви, проте, в цілому не перевищують 25 літрів.

Наш запас кисню дозволяє розвивати величезну енергію, але лише на короткий час. Якщо ми швидко біжимо щоб, наприклад наздогнати потяг, або дуже жваво граємо в теніс, ми можемо спожити приблизно третину резерви. Тому людину майже неможливо привести до стану цілковитого вичерпання енергії. Життєзахисний біль і стома примушують нас зменшити темпи. М'язи починають боліти, нам коле щось біля серця, наші легені вимагають категорично, щоб ми їм дали можливість надолужити втрачений запас кисню.

При поміркованій фізичній праці витрати кисню і постачання балансуються краще. Але тут виступає новий фактор, що ставить певні межі. Наші резерви цукру в крові, що постачає нам робочу енергію, є також обмежені. Вже звичайна ходьба подвоює витрату цукру важка фізична праця підвищує споживання цукру у п'ять і до п'ятнадцяти разів.

Мозок і нерви особливо чутливі щодо зменшення кисню і кров'яного цукру. Ще задовго як резерви у крові наближаються до межі, ці органи людського тіла захищають нас від цілковитого вичерпання, посилаючи нервові імпульси, які уповільнюють рухи м'язів або зовсім припиняють їх дію. Стома — нормальна стома після фізичного напруження попереджає і захищає нас від того, щоб ми самі себе нищили.

Чому розумова праця стомлює нас фізично? Мозок важить всього лише 2% загальної ваги тіла. Проте, хоч він не провадить жодної механічної праці, він притягає 14% загального кровообігу і споживає 23% кисню, що трапляє в наш організм. Його потреба у кров'яному цукрі також висока.

Ми не знаємо точно, чому мозок потребує так багато горючого матеріалу. Ми знаємо лише, що він хемічну енергію кисню і цукру перетворює в електричні хвилі і нервові імпульси. Тому що він не посідає жадного власного кисню або резервів цукру потребує він постійного постачання цих речовин через циркуляцію крові. Якщо це постачання припинити лише на кілька хвилин, мозок одразу занепадає. Припинення постачання лише на 8 хвилин змертвлює клітинки мозку.

Тому що життя і смерть тримається на такому чутливому балансі, мозок повинен себе захищати від падіння постачання кисню й цукру. Він негайно подає запобіжні сигнали стоми, щоб інші органи зменшили темпи і подавали zagrożеному мозку більше цих речовин. У такий спосіб, отже, пов'язані розумова перенапруга з почуттям тілесної втоми.

Як викликають стома наші настрої? Первісна людина змушена була напружувати всі свої сили, щоб подолати свого ворога або втекти від нього у безпечне місце. Його ниркові залози давали можливість раптом включати нові резерви енергії. Кожне подразнення, як лють або страх, викликали приплив адреналіну, що спонукав кружляти у крові гормони ниркових залоз. Людина глибоко вдихала повітря його серце посилено билосся, кров трапляла у збільшеній кількості до серця, м'язів і мозку і з цим в організм поступав посилений раціон кисню. Одно-

Мистецтво відпочивати без великої витрати часу, мабуть, є професійній освіті у майбутньому При всіх заходах вишколу і в професійній освіті у майбутньому будуть думати не тільки про те, щоб навчити кожного успішно працювати, але також щоб кожний досконало опанував мистецтво відпочинку від праці.

часно виділяла печінка з своїх резервів цукор. Коли боротьба минала і спинався приплив адреналіну, людина почувала себе цілком вичерпаною.

Кожен з нас успадкував цей важливий для життя механізм захисту. Він допомагає нам протистояти короткі напружені кризи. Але у протигагу первісній людині ми часто стрімо перед ситуаціями, які не можна подолати раптово й енергійною дією. Це може бути, наприклад, коли наша праця неприємна, але ми змушені її виконувати з страху перед негативними господарськими наслідками у випадку, коли її припинимо. Це може бути коли ми постійно роздратовані сварливою дружиною або крикливою сусідкою, але ми не в стані виявити свій рішучий протест. Як довго ці суперечливі почуття придушені всередині в організмі відбувається внутрішня непомітна праця і ми терпимо на хронічну стома.

Хронічна втома часто буває покажчиком психічного захворювання. Коли людина хвора, механізм втоми діє щоб оберезити нас від усіх напружень і заощаджувати всю нашу внутрішню енергію на подолання хвороби. Саме тому хронічна втома є загальний симптом для більшості хворіб.

Психологи Єльського університету, спостерігаючи робітників, які їли лише три рази на день, з'ясували, що крива цукру в їхньому організмі й працездатність м'язів досягали найвищого пункту кожен раз за годину після їжи, а потім раптово спадала. Як тільки ці робітники стали їсти чотири й п'ять разів, одразу крива насиченості цукром і працездатність м'язів піднялась на багато вищий рівень. Явища стоми значно зменшились. Отже, стома можна зменшувати, коли їсти частіше, меншими порціями.

(Докінчення на стор. 31)

Чому ми стомлюємось

(Докінчення зі стор. 30)

Чому ми інколи прокидаємось стомленими? Підчас спання в організмі відбуваються процеси що поповнюють резерви енергії. Нормально ці резерви цілком відновляються протягом 7 або 8 годин спання і ми прокидаємось свіжими. Хвора людина, у якої підчас спання відновлення резервів уповільнюється боротьбою організму з хворобою, прокидається вранці стомленою. Так само і людина, в душі якої відбуваються глибокі внутрішні конфлікти, сон часто не приносить відпочинку. Тут потрібний лікар.

Чи кава діє проти втоми? За допомогою кави, чаю або напоїв з домішкою коля можна посилити напругу організму. Кофеїн збуджує діяльність мозку і м'язів, але в такий спосіб ми лише пересуваємо втому на пізніший час. Коли ми починаємо спочивати, ми потребуємо тим більше спокою, чим більше були вичерпані наші резерви.

Чи звільнює алкоголь від втоми? Ні! Алкоголь може піднести нап-

руженість діяльності людського організму, але стому він не регулює. Відомо, що пияки стомлюються дуже швидко. Кількість цукру в крові у цих людей надзвичайно низка, їхній настрій завжди пригнічений, вони бувають стомлені раніше ніж почали працю, і цілком вичерпані після праці.

Нікотин підчас палиння підвищує пульс і прискорює обіг крові. Це спочатку збільшує подачу крові до мозку, яка транспортує цукор і втوما трохи спадає. Але дим також містить вуглець, який зв'язує кисень червоних кров'яних тілець. Нестримний курець швидко насичує кров такою великою кількістю вуглецю, що він цілком неутралізує стимулюючі дії нікотину.

Всілякі штучні засоби здатні втому лише пересунути на пізніше, їх можна вживати лише в тих випадках, коли треба пробитися через короткотерміновий стан потреби. Ніколи вони не можуть заступити природні методи і позбавити нас від стоми; від втоми нас позбавляють сон і спокій.

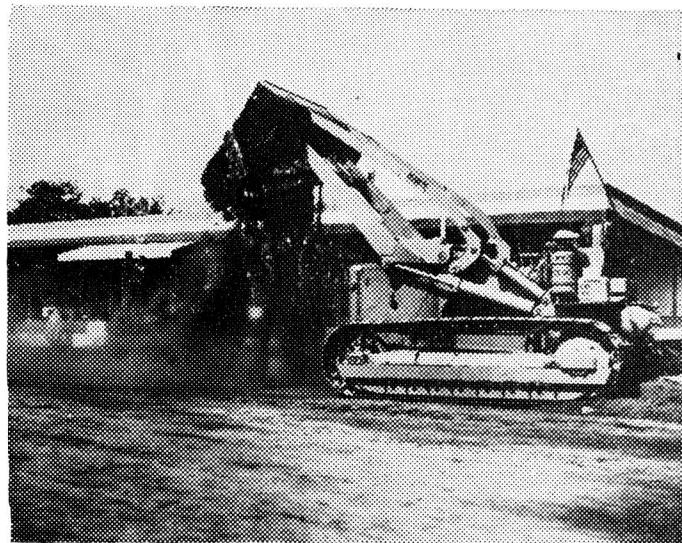
Альберт К. Майзел

Сенсаційна конструкція дизеля

В американських науково-технічних колах зробила велику сенсацію нова конструкція дизельного мотору, що її опрацював Евген Дизель. син славетного винахідника дизель-моторів. Новий мотор у кілька разів легший від аналогічних машин і видає утримання його на 67% менші. Цей мотор, що має вагу лише 74 фунти, розвиває енергію у 50 кілських сил, в той час, як звичайний дизель-мотор такої потужности важить 700 фунтів. Новий мотор коштує 200 доларів, а нормальний дизель такої потужности — 1200 доларів.

На ґрунті великої господарської ефективности, малої ваги та зменшення споживання пального, звичайне авто озброєне таким мотором спроможне на кожний літр пального покрити віддадь у три рази більшу від нормального авта, бензиновим мотором.

Друга велика можливість застосування цього мотора це — опалення мешкань, при чому цей мотор одночасно вироблятиме електроенергію для потреб хатнього господарства. Цей же мотор крім того підігріватиме воду і обслуговуватиме кліматичну апаратуру, при чому струм для цих потреб коштуватиме не більше 0,7 цента за кіловат, в той час, як струм з електростанції коштує 3 центи за кіловат. Новий мотор використовує 53% енергії пального, в той час як бензиновий мотор 24%, а парова машина навіть 10%.

У Шіпінг порті Пенсильванія споруджується перша атомна силова станція потужністю на 60.000 кіловат і по-стачатиме струм для міста на 160.000 мешканців. Президент Айзенгауер, відкриваючи урочистою промовою будівельні роботи, провів радіоактивною палицею (фото ліворуч) над електричним агрегатом і через це збудив електричний імпульс, що урухомив землекопальні машини на віддалі 1100 кілометрів (фото праворуч).

Чи Ви добрий

партнер у подружжі?

Хочете довідатися, чи Ви добрий партнер у подружжі? Тоді прийміть участь у нашому тесті!

Що Ви робитимете, коли...

Ніч. Ви спите. Раптом Ви пробуджуєтесь від шороху. Ви чуєте кроки в домі. Коротко блиснуло світло кишенькової лампи. Вломник! Крім нього і Вас нікого немає в домі. Як Ви будете себе поводити? На ґрунті Вашої реакції у цій ситуації можна зробити різні висновки про Вашу суть. Наш сьогоднішній тест повинен з'ясувати, який з Вас партнер у подружжі. Вибирайте одну з трьох можливостей, що подані для кожної ситуації. На кінець підрахуйте пункти. Отже — вломник вночі у Вас в кімнаті!

1. Моя перша думка:

а) Лише щоб він залишив мене живим, все інше мені байдуже (2 пункти). б) Він нічого коштовного не знайде й очевидно піде геть (1 пункт). в) Я завжди боявся вломника, ось сталося (3 пункти).

2. Моя перша реакція:

а) Я прикинуся, що сплю (1 пункт). б) Я залізу під ковдру (3 пункти). в) Я вигукну: «Стій, хто тут?» або: «Що ви бажаєте?» (2 пункти).

3. Моя перша дія:

а) Кину на нього якийсь предмет (3 пункти). б) Кину щось у вікно, щоб привернути увагу сусідів або прохожих (1 пункт). в) Прийму оборонне положення, щоб було зручно оборонятися (2 пункти).

4. Після того, як він мене побачив:

а) вкличу світло (2 пункти). б) Кинуся до дверей (1 пункт). в) Закричу голосно (3 пункти).

5. Коли він наставить револьвер:

а) Не скажу більше жодного слова (1 пункт). б) Попрошу його мене залишити при житті за те

хай бере що хоче (2 пункти). в) Скажу йому, що через постріл він сам себе лише виявить (3 пункти).

6. Коли він пішов:

а) Негайно повідомлю поліцію (2 пункти). б) Негайно розбуджу сусідів (1 пункт). в) Кинуся за ним у нічній сорочці чи піжама, щоб його зловити (3 пункти).

7. Якої карі я вимагатиму для нього:

а) Довічну тюрму (1 пункт). б) Щоб він працював кожної суботи протягом 10 років у користь сирітського дому (3 пункти). в) Щоб він цілий рік один раз в тиждень просив у мене пробачення (2 пункти).

Читайте тепер чи Ви добрий, посередній чи поганий партнер в подружжі?

10, 18, 20 пунктів: Ви ідеальний партнер. Чи може Ви самі про себе іншої думки. Тоді Ваша самокритика говорить також за висновок тесту, що визначає Вас як терпеливу, схильну пробачити людину, яка уникає еwentуальні труднощі в подружжі скидати на свого партнера. Передусім: до Вас можна прийти з турботами, бо під подружжям Ви розумієте також

обов'язок спільно нести турботи і тягарі життя.

8, 14, 17 пунктів: У Вас у кожному разі багато темпераменту. Спокійне співжиття Вас мало приваблює. Ви любите сильне, рухливе, яскраве життя. У Вашому подружжі не буде скуки, бо Ви зможете завжди знайти засіб проти цього. Ваш партнер завжди матиме вражіння свіжого подружжя. Ваш темперамент і Ваш спосіб розв'язувати проблеми утримуватимуть Вас і Вашого партнера молодим.

11, 16, 21 пунктів: Безпечення і певність, ось чого Ви шукаєте і бажаєте дати в подружжі. Тому у спільному житті з Вами панує гармонія і порядок. З Вами можна бути спокійним і не боятися різних несподіванок. Природній висновок з цього: Ваш партнер охоче йде за Вашим керівництвом, не боячися попасти під пантофель — бо Ви це дуже лагідно проводите.

7, 12, 15 пунктів: Бути залюбленим — це Ваша стихія. І Ви відкриваєте у Вашого партнера завжди нові риси, які здаються Вам варті любови. У подружжі з Вами пізнається поволі змісл повного життя. Втрачається страх перед часом, ще в пізню осінь відчувається краса життя. Розводи і подібні катастрофи, що в сьогоднішній час так часто трапляються, у Вашому подружжі здаються майже виключені.

9, 13, 19 пунктів: Чи Ви трохи не складний партнер? Дуже вразливий, майже ніжний? Ви ставите великі вимоги, але — що звичайно дуже правильно, передусім до себе. Ваш витончений потяг до прекрасного визначає Ваш добрий смак в усіх питаннях життя. Але чи не було б добре ставити менші вимоги до Вашого партнера? Інакше йому може здаватися, що він надто часто робить щось фальшиве.

С. Г.

***

Одна видатна фільмова чарівність вивопнювала візу і патрапила на запитання: одинока, одружена, розведена. Вона задумалась на хвилинку і тоді написала: «Все одразу!»

***

Фільмовий актор розповідав своїм дітям казку: «Колись жив один батько ведмідь і мати ведмедиха і дитина ведмежа з першого подружжя».

Не робім себе гіршими, ніж ми є!

Якось у товаристві...

Якось у товаристві я познайомився з однією чарівною дівчиною, яка до того ж відрізнялась своєю веселою вдачею. Мій знайомий, керівник пресового відділу однієї великої фірми по продажу діамантів, підійшов до нас і висловив своє захоплення її чудовим виглядом і її вдачею. Трохи пізніше він запитав цю дівчину, чи вона не погодилася б бути фото-моделлю для пропаганди продажу діамантів. і при тому він додав, що вона буде прикрашена коштовностями на півмільйона доларів. Дівчина відповіла сміючись, що вона охоче приєдналась би до цієї пропозиції, але — вона має такі негарні руки. При тому вона піднесла йому до самого носа свою руку з розставленими пальцями.

Досі я взагалі не помічав її руки; лише тепер я побачив, що вони справді досить великі й трохи зачервоні. Зовсім не потрібне признання дівчини примусило мене майже забути її чудове волосся, її темні оксамитові очі й її привабливий сміх. Коли ми розмовляли далі, я не бачив нічого іншого, лише її руки... Цим прикладом я не хочу сказати, що потрібно безперервно себе вихвалити, щоб підкреслити свої переваги й видатні властивості. Хвальків, Бог це знає, досить на цьому світі. Але чому ми будемо самі себе принижувати, робити себе гіршими, звертаючи загальну увагу на наші дрібні нестачі...

У тому ж самому товаристві я мав нагоду спостерігати також одну мудру й одну нерозважну молоду даму.

Це та з дешевими кульчиками

Одна з молодих дам саме зняла свої кульчики, показала їх своїй приятелці з словами: «Вважай, хіба вони не прекрасні? Лише подумай, я їх купила зовсім дешево у великій крамниці. Звичайно, — вони не є такі елегантні як

твої, це я знаю добре. Але твої певно були набагато дорожчі.»

Розумна молода жінка розсміялася і нічого не сказала. Я, проте зовсім випадково знав, що її кульчики були не дороги.

Чи мусіла вона розкривати це своїй подрузі? Ні, аж ніяк. Це обходить лише її одну, де і як вона купує свої речі. Як би її хтось запитав і вона відповіла б неправдиво — звичайно, це було б не щиро; але у цьому випадку її ніхто не питав. Вона не має забгато грошей, але посідає розвинений смак. Чому не скористатися з цього — люди можуть думати, що вони хочуть.

Необережене зауваження нерозважної молодої дами, проте, почули інші. І який був наслідок? Коли я хотів уже йти до дому, я почув випадково, як одна дама говорила до іншої: «Ні, не ця чорнява, яка розмовляла з Гарі — я маю на увазі ту, з дешевими кульчиками.»

Цей приклад доводить, що кожне зниження власної персони неминуче впливає на опінію слухачів. Коли хтось відчиняє інтимні віконця довір'я, що досі були замкнені, в нього увальюються всі — і це може бути для нас інколи зовсім неприємним.

Стромляй свого капелюха абияк...

Як це є недоцільно виставляти перед іншими свої недосконалі властивості, буде кожному ясно, коли один раз уявити собі, що ви почувете, як висловлює хтось інший такі несприятливі речі про Вас. Кажуть інколи: «А яка ріжниця, мені байдуже як одягнений мій капелюх. Все одно на мене не звертає ніхто уваги — для того я вже старий.» Добре, тепер уявімо, що Ви почувете таку відповідь: «Правильно, діду, стромляй свого капелюха абияк на макитру! Твій вік все одно не сховаєш!» Буде вам приємно таке чути? Я думаю ні, — але ж це хіба не є таке неприєм-

не, як і те, що ви сами про себе говорите?

Хто скеровує промінь світла на свої недосконалі властивості, цим самим ставить всі свої переваги у тінь. Якби інша дама тримала свій язик за зубами та не розповідала б всім про її зморшки та її довгий ніс та ще до того трохи б більш уважно одягалася і зважала більше на свої маніри поведження і на тембр голосу — можливо вона могла б стати цікавою жінкою. Ефектне поведження не менш привабливе, ніж наділені нам від природи властивості, а ефектним може бути кожний.

Як не бути нудним

Багато людей роблять себе нудними — навіть нелюбимими — лише через те, що вони постійно намагаються викликати співчуття інших. Ваші близькі, можливо, для ваших турбот та ваших домагань матимуть співчуття, але кожна стороння людина при таких розмовах може лише нудитися.

Якщо ви, наприклад, спробуєте свій недобрый вигляд пояснити таким словами: «Цілу ніч я не замкнув очі, я маю жахливо виглядати», в такому разі ви собі лише пошкодите. Це нікого не цікавить через що ви сьогодні виглядаєте блідим і, все одно, вам ніхто не повірить. Але якби ви задали собі трохи труду бути більш привітним, тримати добрий настрій і висловлювати іншим компліменти, якби ви до того ще продумали в якій формі виявити ваш дружній настрій і які ви можете розповісти цікаві історії — тоді, можливо, нікому не впало б на око, що ви сьогодні виглядаєте не так добре як завжди.

Але чому так багато людей роблять для себе несприятливе враження серед оточення, і при тому без потреби? Чому вони звертають увагу на свої слабості і недоліки, про які краще не згадувати? Для цього існують різноманітні причини. Коли якась жінка каже: «Я боюсь, це плаття зовсім не гарне», вона це робить можливо в надії, що хтось їй відповість: «О, ні, я знаходжу його дуже гарним і крім того воно так пасує до вашої фігури». Отже, ця жінка полне за компліментами.

Не робім себе

Інші хворіють на хронічну недооцінку себе. Такі сцени, як: «Я тотально зруйнований — я не знаю як я доживу до полочки», або «Мій чоловік зробив мені сьогодні жахливу сцену за домашніх видатків», можуть вашого слухача з певністю привести до висновку, що ви хворієте на комплекс меншоватости.

Більшість цих невимушених покаань групується переважно на необдуманості або на перемі знаємо: хто забарато розмовляє, говорить дуже охоче про себе. Деякі люди, щойно вони зустрінуть будьякого знайомого або незнайомого, починають одразу так поводитися, ніби вони хочуть викласти увесь свій щоденник, у нестримній балакавині, вони викладають і всі свої признання, якими вони собі лише шкодять.

Не кажучи про те які практичні переваги ми здобуваємо, стримуючись висловлювати про себе некорисні признання, розумна стриманість допомагає нам зміцнювати наш характер. Як розігріта пара у герметично замкненому казані розвиває посильний тиск, так і розумна стриманість допомагає нам підносити наші внутрішні сили і зміцнювати самоповагу.

Вистава йде далі

Похитлий покалічений хлопець, що навіть не згадує про свої тілесні нестачі, а лише переносить їх без парікань; дівчина не наділена красою, що не говорить про свою зовнішність, а лише виляє себе в інших галузях; жінка, що переживає муки болі, але не дає нікому їх помітити; нещасливий мужчина що зустрічає сміючись удари долі — всі вони мають більше сили духа, ніж ті, що розв'язують свої язики, щоб комусь розповідати і скаржитись на свої невдачі.

Я знав одного видатного актора, що мав жахливі болі і майже протягом цілого місяця день і ніч не міг нікуди виходити. Не дивлячись на це, він виступав у кожному спектаклі й грав так добре, що жоден глядач не міг помітити його мук, бо він був хоробрим і мужнім; він заборонив навіть, своїм товаришам згадувати про цей стан і цим він довів, що він не лише мужній, але й мудрий.

«Вистава йде далі!» так звучить залізний закон театру. Ми повинні зробити це також правилом життя бо ми всі діємо на сцені й зобов'язані перед іншими безвідмовно нашу ролю далі грати.

Ж. Б.

Усмішки

Розмова

Іспанський тореадор Люїс Мігюель, зветуючись до голівудської зірки Герда Геспер:

— За своє життя я вже стояв супроти більш ніж 300 биків.

— Тому кожна корова буде вам заздрити.

Кукурудза й чарка

На площі склепу вугілля м-ра Вілльєма Газельгунд у Нью Джерсі (ЗДА) щодня з'являлося щонайменш 100 голубів, шведяли під руками робітників і перешкождали їм працювати. Тоді м-ру Газельгунду, який був переконаний антиалкоголик і вважав, що в алкоголі захований сам сатана, прийшла на думку нова ідея. Він намочив кукурудзу у віски і годував нею голубів. Наступного дня з'явилось щонайменше 300 голубів на повітря цього дотепного гондляря вугіллям.

***

Молода дівчина до своєї подруги: «І що вийшло?.. В тей час, як я тримала його на віддалі, він зустрів іншу, яка вірить у любов з першого погляду!»

***

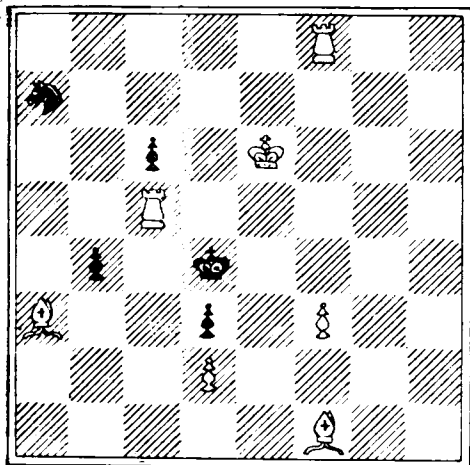
Одна секретарка каже до другої: «Моя кохана, це дивно! Треба виглядати інтелігентною, щоб одержати посаду і... зовсім дурною, щоб схопити чоловіка».

Осередок Української Культури й Освіти в Канаді. Музейний відділ. На фото: куток музею і портрет О. Кошиця, олія, роботи В. Путянської.

Шаховий куток

Задача Ч. 2.

Білі починають і дають мат за 3 ходи Розв'язання див. наприкінці шпальти («догори ногами»).

3 надісланих видань

Петро Карпенко-Криниця: Поеми. Видавництво «Прометей», Дітройт, США, 1954, стор. 46.

І Наддністровий: Тихе Поділля. Нью-Йорк, 1954, стор. 54.

Ольга Мзк: 3 часів Ежовщини, спогади. Українське видавництво, Мюнхен, 1951, стор. 308.

«Молода Україна», журнал української демократичної молоді, жовтень—листопад 1954, Ч. 19, Торонто, стор. 56.

«Молода Україна», Альманах, Спогади про гімназійні гуртки в Бережанах. Бережани—Мюнхен—Нью-Йорк, 1954, стор. 136.

Третя Сесія Української національної Ради — Матеріали і документи. Видання Українського Інформаційного Бюро. 1954 р, ст. 64.

О, ці лікарі!

Лікар до своєї асистентки: «Ось іде єдина жінка, яку я колись кохав.»

«Так, чому ж ви не одружились?»

«Цього я не міг собі дозволити, вона моя краща пацієнтка.»

***

Іван Іванович іде до міста. Він зустрічає свого лікаря. «Чому ви повернули мій рахунок не розпечатаючи його, навіть?»

Іван Іванович: «Ви ж самі заборонили мені будь-яке хвилювання, пане докторе!»

Розв'язання шахової задачі Ч. 2.

Розв'язання шахової задачі Ч. 2. Білі починають і дають мат за 3 ходи. Розв'язання див. наприкінці шпальти («догори ногами»).

Передплачуйте ПУ-ГУ на 1955 рік!

ПУ-ГУ — загально-національний ілюстрований український магазин, який суворо дотримується засад апартійності й толеранції та не дає на своїх сторінках все що є видатного, актуального й цікавого в українському житті і в цілому світі.

ПУ-ГУ — подає широкі матеріали про життя і боротьбу нашого народу на рідних землях.

ПУ-ГУ — містить новелі й гуморески, актуальні статті й цікаві новини з усіх галузів українського і світового життя, фоторепортажі, ілюстрації, розваги й інше.

ПУ-ГУ — подає матеріали своїх льокальних редакцій з усіх країн українського поселення у вільному світі.

Читайте й передплачуйте український національний магазин ПУ-ГУ

При цілорічній передплаті надсилаємо безкоштовно кіно-роман М. Янішевського «Останні дні штурмфюрера» про пригоди українців та американського літуна в останні дні німецького району.

Гроші на передплату ПУ-ГУ приймають представники Видавництва. З США, Канади та інших країн, де немає валютних обмежень, передплату можна висилати чеками або поштовими переказами безпосередньо на адресу В-ва.

Вимагайте безкоштовно оказійне число!

ЧИТАЙТЕ СЕНСАЦІЙНИЙ КІНО-РОМАН

М. Янішевського і К. Яворського

„ОСТАННІ ДНІ ШТУРМФЮРЕРА“

«... Двоє українців: молодий композитор і молода талановита співачка потрапили в німецьку неволю. Доля судила їм, ризикуючи своїм життям, урятувати американського пілота-офіцера з підбитого літака. Серед смертельної небезпеки ці двоє українців спільно з американським літуном перемагають у карколомних змаганнях небезпеки й пастки Гестапо...»

Дія розгортається на березі Неаполітанської затоки, в Швейцарії та в Німеччині останніх днів війни та у перші часи капітуляції. Низка карколомних авантур штурмфюрера, героїзм української співачки, що сплітаються в напружених ситуаціях і майстерно побудованому сюжеті, примушують читати роман з великим захопленням...»

Книга ілюстрована і має такі розділи: **Блакитна безодня, Утрачені трофеї, Тіні минулого, У барона врочиство, Рокована зустріч, Зниклий безвісти, Безнадійний пацієнт, Його ім'ям, Дияволове лігво, Тріумф актриси, Фукс — дипломат, Зелений кіт, Мюнхенські катакомби, Сім слонів, Воскреслі видіння, Несподіваний зворот, Смугаста людина, Загадкове зникнення, Амур і Псіхея, Повернення імені.**

Ціна: 0.80 ам. дол., 4 англ. шіл., 35 б. фр., 5 авст. шіл.

Замовлення надсилати до Видавництва ПУ-ГУ або нашим представникам.

Передплачуйте „Бюлетень СВУ“

ОРГАН ГОЛОВНОЇ УПРАВИ СПІЛКИ ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ

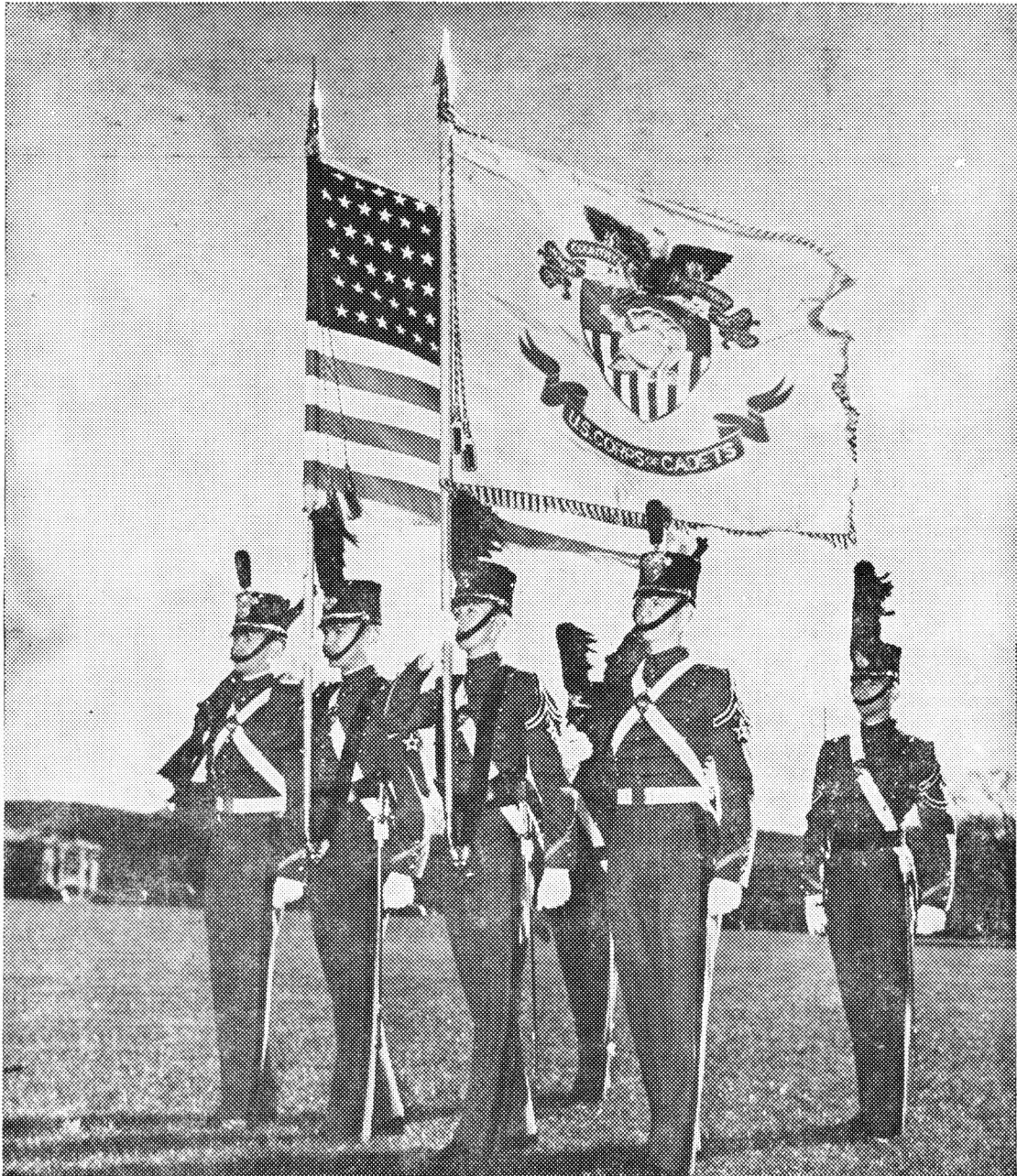
Передплата на рік складає:

Німеччина (нім марки)	3
Франція (фр фр.)	300
Бельгія (бельг. фр.)	36
Англія (фунти)	0:6:0
Канада (долляри)	2.00
США (долляри)	2.00
Австралія (фунти)	0:9:0
Нова Зеландія (фунти)	0:9:0

Замовлення висилайте на адресу:

S. W. U. (I. Haluschka)
München 2, Lazarettstr. 11a,
Germany
Гроші скеровуйте до:
Süddeutsche Bank Kto 17530, S.W.U.
München, Lenbachplatz, Germany
Висилаючи гроші завжди зазначаєте
для чого вони призначені.
Розповсюджуйте «Бюлетень СВУ!»

ЗГОЛОШУЙТЕСЬ ДО КОЛЬПОРТАЖУ!

Військова Академія Вест Пойнт — найкраща школа мілітарних наук США. На фото: кадети Вест Пойнт під прапором.

**У новому 1955 році жадної української
родини без магазину ПУ-ГУ!**

THE MAGAZINE PU-HU
Gabelsbergerstraße 3
AUGSBURG, W.-GERMANY